

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยขอเสนอ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๑.๑ การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบัน

๒.๑.๒ การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๑.๓ วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๒ การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา

๒.๒.๑ ความเป็นมาการประเมินคุณภาพภายนอก

๒.๒.๒ ความหมายของการประเมินคุณภาพภายนอก

๒.๒.๓ การประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็ก สำหรับการประเมินคุณภาพ

ภายนอกรอบที่สาม (พ.ศ. ๒๕๕๔ -๒๕๕๘)

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

๒.๓.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๒.๓.๒ ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

๒.๓.๓ ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

๒.๓.๔ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

๒.๓.๕ ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม

๒.๔ แนวคิดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

๒.๔.๑ แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย

๒.๔.๒ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

๒.๕ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

๒.๕.๑ ความหมายของพัฒนาการ

๒.๕.๒ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

๒.๖ หลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๔๖

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยในประเทศ

๒.๗.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๑.๑ การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบัน

ดร.สุวรรณ พินตานนท์ และ รศ.ดร.กาญจนา วัฒนสุนทร^๑ กล่าวถึง การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสม และความต้องการของท้องถิ่น โดยให้กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และได้แบ่งการศึกษาออกเป็น ๓ รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงสามารถจัดการศึกษาได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน การศึกษาในระบบมี ๒ ระดับ คือการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ส่วนระดับอุดมศึกษาแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา

การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

เกศนภา ลือดารา^๒ กล่าวถึง การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) ที่มุ่งสู่สังคม อยู่เย็นเป็นสุข (Green and Happiness Society) โดยยึดหลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางการพัฒนาภายใต้หลักการที่ยึดความพอ ประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน มุ่งการพัฒนาที่สมดุลและมีการบูรณาการทุกมิติ ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม แบบองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ให้แก่ประเทศ ให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและความผันผวน ของกระแส โลกาภิวัตน์ อันจะนำไปสู่การอยู่เย็น เป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

^๑ดร.สุวรรณ พินตานนท์ และ รศ.ดร.กาญจนา วัฒนสุนทร, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดูมิเดียพับลิชชิ่ง, ๒๕๕๖), หน้า ๙-๑๐.

^๒เกศนภา ลือดารา, “ศักยภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดปทุมธานี”, วารสารวิชาการ , ปีที่ ๘ (กรกฎาคม ๒๕๕๖): ๑๕๑.

ผศ.ดร.พิชิต ฤทธิ์จรรยาและคณะ^๓ กล่าวถึง การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายการศึกษาแห่งชาติที่เป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้วางแนวทางที่สำคัญ ดังนี้

๑) ในการจัดการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องยึดหลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของสังคมและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

๒) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

๓) ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๔) กระจายอำนาจให้สถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระตามหลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

๕) การจัดโครงสร้างองค์กรภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เตรียมรองรับการถ่ายโอนสถานศึกษา จะต้องจัดโครงสร้างองค์กรภายในตามความจำเป็นและเหมาะสม

๖) วิธีการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ ๒ วิธี คือ การจัดตั้งสถานศึกษาขึ้นเอง และการถ่ายโอนการศึกษาจากสถานศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

๗) สวัสดิการและความก้าวหน้าของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา พนักงานครู และบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีสิทธิ สวัสดิการ และความก้าวหน้าเท่าเทียมกับข้าราชการครูสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนด ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

^๓ผศ.ดร.พิชิต ฤทธิ์จรรยา (และคณะ), “รายงานการวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๔), หน้า ๗๑-๗๓.

๒.๑.๒ การจัดการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดร.สุวรรณ พินตานนท์ และ รศ.ดร.กาญจนา วัฒนสุนทร^๕ กล่าวถึงการจัดการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่ากรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้กำหนดภารกิจในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ ๗ ภารกิจ ดังนี้

ภารกิจที่ ๑ ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความพร้อมแก่เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา อย่างเหมาะสมตามวัยตามศักยภาพ และมาตรฐานการศึกษา และพร้อมเข้ารับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานต่อไป ประกอบด้วย

๑) การส่งเสริมสนับสนุนให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และสามารถเตรียมความพร้อมเด็กเล็กเพื่อให้เด็กมีความพร้อมทางวุฒิภาวะและสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้เต็มศักยภาพ

๒) พัฒนาบุคลากรและส่งเสริม บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นๆ ให้มีส่วนร่วมจัดการศึกษาเด็กเล็กในรูปแบบที่หลากหลายอย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน

ภารกิจที่ ๒ ด้านปฐมวัย

จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัย มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

๑) จัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เด็กปฐมวัย มีความพร้อมและมีการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เหมาะสมกับวัยเต็มตามศักยภาพ

๒) ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้เด็กปฐมวัย มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมอย่างต่อเนื่อง

๓) พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ

ภารกิจที่ ๓ ด้านการศึกษาภาคบังคับ

จัดการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ประกอบด้วย

๑) ส่งเสริม สนับสนุนและประสานความร่วมมือกับทุกภาคีการพัฒนา เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพ

๒) พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

^๕ดร.สุวรรณ พินตานนท์ และ รศ.ดร.กาญจนา วัฒนสุนทร, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดูมิเดียพับลิชชิ่ง, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐-๑๒.

๓) พัฒนาความสามารถของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพและมุ่งสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

ภารกิจที่ ๔ ด้านการจัดการศึกษาช่วงชั้นที่ ๔ และอาชีวศึกษา

จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาคน อาชีพ สังคม ตามมาตรฐานการศึกษา เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศและนานาชาติ ประกอบด้วย

- ๑) สร้างโอกาสทางการศึกษาช่วงชั้นที่ ๔ และอาชีวศึกษาแก่ผู้เรียน
- ๒) พัฒนาการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้
- ๓) ยกระดับมาตรฐานการศึกษาและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ภารกิจที่ ๕ ด้านการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

จัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ให้ท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตก้าวหน้าเทคโนโลยี มีเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งสู่คุณภาพชีวิตที่ดี ประกอบด้วย

- ๑) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมเตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับการพัฒนาและการแข่งขันของประเทศ
- ๒) ส่งเสริมให้ความรู้และพัฒนาทักษะอาชีพ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- ๓) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ภารกิจที่ ๖ ด้านส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็ก เยาวชนและประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ประกอบด้วย

- ๑) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กเยาวชนและประชาชน

- ๒) สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมและจิตสาธารณะ

- ๓) รณรงค์ป้องกันพิษฝู และบำบัดยาเสพติด โรคเอดส์ ภัยยาสูบ และโรคติดต่อร้ายแรง

ภารกิจที่ ๗ ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่งเสริมสนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ความเป็นไทย และวิถีชีวิตของท้องถิ่น เกิดความสมานฉันท์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและยั่งยืน ประกอบด้วย

- ๑) บำรุงรักษา ส่งเสริมและอนุรักษ์สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอดวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและวิถีชีวิตของท้องถิ่น

- ๒) การพัฒนาและส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาสังคม

เกศนภา ลือดารา^๕ กล่าวถึงภารกิจจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าจากนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๕๙)

^๕ เกศนภา ลือดารา, “ศักยภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๘ (กรกฎาคม ๒๕๕๖): ๑๕๒.

เป็นการจัดการศึกษาภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละประเภท เพื่อให้ครอบคลุมภารกิจทั้งหมด ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีภารกิจใน การจัดการศึกษา ทั้งหมด ๕ ภารกิจ ได้แก่ ๑) การจัดการศึกษาปฐมวัย ๒) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๓) การจัดการบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ ๔) การจัดการส่งเสริมกีฬานันทนาการ และกิจกรรม เด็กเยาวชน ๕) การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว^๖ กล่าวถึง ภารกิจการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าในแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๓ จัดทำโดยคณะกรรมการการกระจายอำนาจกำหนดให้งานด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและการกีฬา เป็นสาระในพันธกิจด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย งานส่งเสริมอาชีพ งานสวัสดิการสังคม (การสังคมสงเคราะห์ พัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส) งานนันทนาการ (การส่งเสริมกีฬา จัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ) งานการศึกษา (การจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบ) คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบแผนฯ นี้เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๓ ในแผนการกระจายอำนาจนี้ส่วนท้องถิ่นบางด้าน เช่น ด้านการจัดการศึกษา ต้องการความชำนาญในวิชาชีพเฉพาะ และควมมีเอกภาพในการจัดบริการสาธารณะ จำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบาย มาตรฐานการจัดการ จัดสรรทรัพยากร การกำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งประสานความร่วมมือระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

สรุปได้ว่า ภารกิจการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีภารกิจด้านการศึกษาปฐมวัย ด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ด้านกีฬานันทนาการ กิจกรรมเด็ก เยาวชนและประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒.๑.๓ วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดร.สุวรรณ พินตานนท์ และ รศ.ดร.กาญจนา วัฒนสุนทร^๗ กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ดังนี้

๑) เพื่อให้เด็กปฐมวัย ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒) เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

^๖รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว, “ระบบงานแผนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๔๗), หน้า ๒๔-๒๕.

^๗ดร.สุวรรณ พินตานนท์ และ รศ.ดร.กาญจนา วัฒนสุนทร, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดูเมเดียพับลิชชิง, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒.

๓) เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ

๔) เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น โดยดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึงการมีส่วนร่วม การสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาทุกระดับ ตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น

๕) เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้ออกกำลังกายและฝึกฝน กีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬา นันทนาการ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กเยาวชน ไปในแนวทางที่ถูกต้อง ให้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

๖) เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพ เพื่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพ ให้มีงานทำไม่เป็นภาระแก่สังคม

๗) เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

พระครูปลัดอาทิตย วัชรญาณเมธี (มุงฝอยกลาง)^๔ กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ดังนี้

๑) ให้บริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยถ่ายทอดหรือปลูกฝังเนื้อหาความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ได้รับการศึกษาวางตัวได้เหมาะสมในสังคม และมีความสามารถประกอบอาชีพตามความถนัด ความสนใจ หรือตามโอกาสของแต่ละคนได้สถานศึกษาส่วนใหญ่ที่เรียกว่า โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศูนย์การเรียนรู้ สถานศึกษาปฐมวัย ทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการทางการศึกษา

๒) เตรียมเด็กก่อนวัยเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ และจัดให้เด็กในวัยเรียนได้รับการศึกษาเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองต่อเนื่อง โดยส่งเสริมเกื้อหนุนให้เด็กก่อนวัยเรียนขั้นพื้นฐาน ได้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย เชาวน์ปัญญา ความสนใจ ที่เหมาะสม มีความพร้อมในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป การจัดการส่วนนี้ โดยทั่วไปเป็นความร่วมมือระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครอง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น ส่วนเด็กในวัยเรียนทุกระดับจะได้รับการศึกษาเพื่อเป็น

^๔ พระครูปลัดอาทิตย วัชรญาณเมธี (มุงฝอยกลาง), “การบริหารจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลตาจั่น อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๗-๒๘.

ประโยชน์สำหรับการเตรียมตัวระดับพื้นฐาน และเพื่อมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพการงานต่อไป

๒.๓ ให้โอกาสทางการศึกษา โดยเข้าถึงผู้รับบริการที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษามากตามปกติที่มีอยู่หลากหลาย การจัดการศึกษาลักษณะนี้มุ่งไปที่ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีความยากจน ผู้ที่พลาดโอกาสได้รับการศึกษาในช่วงของชีวิต ผู้ที่มีปัญหาทางร่างกาย จิตใจ หรือสติปัญญา การจัดการศึกษาเช่นนี้มักดำเนินการโดยสถานศึกษาเฉพาะด้าน เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ หรือโดยวิธีการอื่นนอกกรอบและตามอัธยาศัย เช่น ศูนย์การเรียนรู้การศึกษาในระบบทางไกล เป็นต้น

๒.๔ ตอบสนองความต้องการทางการศึกษาระดับสูงในเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์นี้ มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิเคราะห์วิจัยระดับสูง มุ่งคิดค้นเนื้อหาสาระที่แปลกใหม่จากเดิม นอกจากนี้ยังรวมถึงการฝึกอบรมเฉพาะทาง เช่น ด้านการเกษตร การอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น มักดำเนินการในรูปแบบการประชุมสัมมนา การฝึกอบรม การดูงาน การฝึกปฏิบัติเฉพาะ ฯลฯ

๒.๕ พัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลให้เต็มตามความสามารถ และตอบสนองวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาข้อนี้เน้นการพัฒนามนุษย์ในลักษณะบูรณาการ คือให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม ความคิด ความสำนึก ความรับผิดชอบ ฯลฯ ซึ่งตามปกติควรเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา แต่หากสถานศึกษาไม่สามารถดูแลให้ครบถ้วนได้ ก็ต้องจัดส่วนเสริมเติมในลักษณะการฝึกอบรมเฉพาะ การแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนปกติ หรือการใช้สื่อต่างๆช่วยเสริม วัตถุประสงค์ส่วนนี้ยังรวมไปถึงการพัฒนาทักษะและคุณภาพของผู้ที่ทำงานแล้วหรือผู้ที่ผ่านการศึกษามาก่อนตามกระบวนการปกติ ให้สามารถติดตามความรู้ใหม่ๆ และวิทยาการที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเตรียมความพร้อมทางพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาของเด็กปฐมวัย การบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย ดำเนินการจัดการศึกษาของท้องถิ่นตามความต้องการ คำนึงถึงการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน ประชาชนในท้องถิ่นได้ออกกำลังกาย ฝึกฝนกีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมพัฒนาเยาวชน สร้างและพัฒนาอาชีพแก่ประชาชน บำรุงศาสนาและอนุรักษ์ รักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒.๒ การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา

๒.๒.๑ ความเป็นมาการประเมินคุณภาพภายนอก

ประเสริฐ ศรีอยู่ และคณะ^๙ กล่าวว่า การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสังคมมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดไว้ชัดเจนในหมวดที่ ๖ มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาว่า ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกโดยหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงาน ต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก และให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประกันคุณภาพภายนอกและทำการประกันผล การจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการและแนวการจัด การศึกษาในแต่ละระดับ ตามที่กำหนดไว้หนึ่งครั้งในทุกห้าปี โดยสถานศึกษา บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูล เพิ่มเติม และในกรณีที่ผลการประกันคุณภาพของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาให้ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อ หน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไข

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เรียกโดยย่อว่า สมศ. เป็นหน่วยงานในกำกับดูแลของสำนักนายกรัฐมนตรี ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๓ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา เกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการและแนวทางการจัดการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรา ๔๙ มาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑ ดังนี้^{๑๐}

มาตรา ๔๙ ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความ

^๙ประเสริฐ ศรีอยู่ และคณะ, “ปัญหาการประเมินภายนอกของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาปราจีนบุรี”, วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ฉบับที่ ๒- ฉบับที่ ๓ (ตุลาคม ๒๕๕๑ – มกราคม ๒๕๕๒): ๔๐.

^{๑๐}คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟิก จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๔๒.

มุ่งหมายและหลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกๆ ห้าปีนับ ตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา ๕๐ ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติม ในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา ๕๑ ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้มาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการอาชีวศึกษา หรือคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพภายนอก มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เรียกโดยย่อว่า สมศ. เป็นหน่วยงานในกำกับดูแลของสำนักนายกรัฐมนตรี จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการและแนวการจัด การศึกษาในแต่ละระดับ ตามที่กำหนดไว้

๒.๒.๒ ความหมายของการประเมินคุณภาพภายนอก

ศรินารถ โพธิ์อยู่^{๑๑} กล่าวว่า การประเมินคุณภาพภายนอก คือ การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาการติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับ การรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ผู้ประเมินภายนอกต้องมีความอิสระและเป็นกลาง ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับการประเมินคุณภาพภายนอก อันจะนำไปสู่การเข้าถึงคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาด้วยความเป็นกลางและสร้างสรรค์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ ได้อย่างแท้จริง

^{๑๑}ศรินารถ โพธิ์อยู่, “การเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สาม ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระ สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖), หน้า ๘.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒^{๑๒} ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพภายนอกไว้ว่า เป็นการประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

น.อ.หญิง ดร.ประอร สุนทรวิภาต^{๑๓} กล่าวว่า การประเมินคุณภาพภายนอกหมายถึง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาทุกแห่งทั้ง ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันเฉพาะทางสังกัดกระทรวงอื่น ๆ

สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพภายนอก คือ การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา ติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

๒.๒.๓ การประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็ก สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สาม (พ.ศ. ๒๕๕๔ -๒๕๕๘)^{๑๔}

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้เตรียมความพร้อมสำหรับการจัดประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็ก สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สาม พ.ศ.๒๕๕๔ -๒๕๕๘ โดยได้ประสานร่วมมือและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับหน่วยงานต้นสังกัดทุกแห่ง ที่จัดให้มีศูนย์พัฒนาเด็กทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วประเทศในการสำรวจข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบ และดำเนินการสำรวจข้อมูลสภาพปัญหาการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กในรูปแบบของงานศึกษาที่ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อหาเส้นฐาน (Base Line) สำหรับการพัฒนามาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กได้พัฒนาขึ้น จนได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งที่ ๙/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๒ และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหาร สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในการประชุมครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๒ วันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่ง สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา

^{๑๒} กระทรวงศึกษาธิการ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สาธิตการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้าที่ ๒.

^{๑๓} น.อ.หญิง ดร.ประอร สุนทรวิภาต, การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนนายเรือเพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอก, **วารสารโรงเรียนนายเรือ**, ปีที่ ๕ (มิถุนายน ๒๕๕๗): ๓๙

^{๑๔} สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), **คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๘) ระดับการศึกษาปฐมวัย (๒-๕ ปี) ฉบับสถานศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๔**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จุฑทอง จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๘.

(องค์การมหาชน) ได้นำมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินดังกล่าวมาสร้างเป็นแบบสอบถาม เพื่อการสำรวจข้อมูลสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กทุกแห่ง ทุกสังกัดทั่วประเทศ ซึ่งเมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถามสำหรับการกำหนดเส้นฐาน (Base Line) ของมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กที่เหมาะสมแล้วจึงได้มีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กให้มีความเหมาะสมและมีความพร้อมสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กในปี พ.ศ.๒๕๕๔ การประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สาม (พ.ศ. ๒๕๕๔ -๒๕๕๘) สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดแนวทางในการประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเพื่อใช้ในการวางระบบการประเมิน ดังนี้

๑. เป็นการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบแรกของศูนย์พัฒนาเด็ก ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา จึงไม่มีการตัดสินได้-ตก ผ่าน-ไม่ผ่าน กำหนดแต่เพียงว่า “ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) แล้ว”

๒. ประเมินเป็นรายมาตรฐานแบบอิงเกณฑ์ ๕ ระดับคุณภาพ คือ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ และปรับปรุง โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐาน

๓. มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กแบ่งเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านเด็ก ด้านผู้ดูแลเด็ก และด้านผู้บริหาร ประกอบด้วยมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกจำนวน ๖ มาตรฐาน ๒๖ ตัวบ่งชี้

๔. การกำหนดขนาดสถานศึกษา สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๕. การบริหารการประเมินโดยการจัดจ้างหน่วยประเมินที่มีความพร้อมสำหรับการดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็ก และมีผลการพิจารณาสูงสุดในการนำเสนอโครงการการประเมินกลุ่มสถานศึกษาที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ประกาศ ซึ่งหน่วยประเมินจะต้องรับผิดชอบดำเนินการประเมิน และจัดทำรายงานการประเมินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กำหนด ซึ่งระบุไว้ในการทำสัญญาแต่ละครั้ง

๖. สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จะแจ้งกำหนดการประเมินให้สถานศึกษาทราบเป็นช่วงระยะเวลาในการประเมิน โดยไม่แจ้งกำหนดวันที่ประเมินให้สถานศึกษาทราบ ซึ่งจะทำให้การประเมินสะท้อนภาพที่เป็นจริงได้ดียิ่งขึ้น โดยการแจ้งแผนการประเมินทางเว็บไซต์ของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) www.onesqa.or.th และทำหนังสือแจ้งสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเป็นทางการ เพื่อให้สถานศึกษาส่งรายงานการประเมินตนเองให้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

๗. ในการประเมิน ทีมประเมินต้องมีการวางแผนการประเมิน และใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารหลักฐาน การสังเกต การสัมภาษณ์บุคลากรของสถานศึกษา

และผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ผู้ดูแลเด็ก กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน ผู้ประกอบการหรือผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นหลักฐานในการสรุปผลการประเมิน โดยผู้ประเมินต้องเสนอผลการประเมินด้วยวาจาแก่สถานศึกษาในสุดท้ายของการประเมินเพื่อให้สถานศึกษาได้มีโอกาสอธิบายโต้แย้ง หรือยอมรับผลการประเมิน ที่สำคัญ คือ การนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้ทันที

๘. ทีมประเมินต้องประมวลผลการประเมินโดยจัดทำเป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกแล้วจัดส่งให้สถานศึกษารับรองหรือโต้แย้งผลการประเมินภายใน ๑๕ วันทำการ หลังจากสถานศึกษาพิจารณาแล้วมีข้อโต้แย้ง ให้หน่วยประเมินพิจารณาปรับแก้ไข หากพิจารณาแล้วไม่แก้ไข ให้ชี้แจงเหตุผลให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทราบด้วย และเนื่องจากความรับผิดชอบในการจัดทำรายงานการประเมินเป็นของหน่วยประเมิน หน่วยประเมินต้องจัดส่งร่างรายงานการประเมินให้ผู้ประเมินอภิมานที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ให้การรับรองเป็นผู้รับรองรายงานก่อน แล้วจึงส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ให้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ต่อไป

สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็ก สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สาม (พ.ศ. ๒๕๕๔ -๒๕๕๘) สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดแนวทางในการประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อใช้ในการวางระบบการประเมิน

๑. เป็นการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกของศูนย์พัฒนาเด็ก ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา จึงไม่มีการตัดสินได้-ตก ผ่าน-ไม่ผ่าน

๒. ประเมินเป็นรายมาตรฐานแบบอิงเกณฑ์ ๕ ระดับคุณภาพ คือ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ และปรับปรุง

๓. มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กแบ่งเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านเด็ก ด้านผู้ดูแลเด็ก และด้านผู้บริหาร

๔. การกำหนดขนาดสถานศึกษา สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๕. การบริหารการประเมินโดยการจัดจ้างหน่วยประเมินที่มีความพร้อมสำหรับการดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกศูนย์พัฒนาเด็ก และมีผลการพิจารณาสูงสุดในการนำเสนอโครงการการประเมินกลุ่มสถานศึกษาที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ประกาศ

๖. สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จะแจ้งกำหนดการประเมินให้สถานศึกษาทราบเป็นช่วงระยะเวลาในการประเมิน โดยไม่แจ้งกำหนดวันที่ประเมินให้สถานศึกษาทราบ

๗. ในการประเมิน ทีมประเมินต้องมีการวางแผนการประเมิน และใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารหลักฐาน การสังเกต การสัมภาษณ์บุคลากรของสถานศึกษา

และผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ผู้ดูแลเด็ก กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน ผู้ประกอบการหรือผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๘. ทีมประเมินต้องประมวลผลการประเมินโดยจัดทำเป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกแล้วจัดส่งให้สถานศึกษารับรองหรือโต้แย้งผลการประเมินภายใน ๑๕ วันทำการ หลังจากสถานศึกษาพิจารณาแล้วมีข้อโต้แย้ง ให้หน่วยประเมินพิจารณาปรับแก้ไข

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

๒.๓.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

พ่อ แม่ เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการให้การศึกษาแก่บุตรหลานของตน เพราะเหตุว่า “พ่อ แม่ คือ ครูที่ดีที่สุดในโลก” เป็นครูคนแรกที่จะชี้โลกกว้างและสร้างภูมิคุ้มกันให้ลูก เป็นครูตลอดชีวิตที่จะให้ความรักความรู้ความเอาใจใส่ความห่วงใยอาทรลูก^{๑๕} สายใยความรักความผูกพันระหว่างเด็กกับพ่อแม่เป็นความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง มั่นคงและยาวนานเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ที่ช่วยผลักดันในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ประสบผลสำเร็จได้ ด้านการศึกษาก็เช่นกัน ผู้ปกครองจะต้องเอาใจใส่ต่อการเรียนของลูก สร้างโอกาสการเรียนรู้แก่ลูกให้เหมาะสมกับวัยการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากทุกเรื่อง ทุกที่ ทุกเวลา ทุกสถานการณ์ ฟังตระหนักไว้เสมอว่า พ่อ แม่ คือครูคนแรกที่จะนำพาลูกของเราเองไปสู่เส้นทางความรอบรู้แห่งชีวิตความรอบรู้มีได้หมายความว่าความรู้อะไรก็ได้จากการศึกษาเพียงอย่างเดียว แท้จริงการเรียนรู้ต่างๆ เกิดขึ้นกับสมองของลูกนั้น มีทั้งการเรียนรู้วิชาการ เพื่อเป็นหลักฐานการเล่าเรียนต่อไป^{๑๖}

ดังนั้น การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบ้าน โรงเรียนชุมชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่บุคลากรของโรงเรียนจะต้องมีการสำรวจสภาพความจำเป็นและแสวงหาความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เนื่องจากชุมชน ครอบครัว เป็นแหล่งที่มีทรัพยากรคน วัสดุที่สามารถช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน^{๑๗}

ยุพาพร รูปงาม^{๑๘} ได้สรุปทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมี ๕ ทฤษฎี ไว้ดังนี้

๑. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion)

^{๑๕} กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๔๐ อายุ ๓-๖ ปี, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐), หน้า ๕๕.

^{๑๖} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี), (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๓.

^{๑๗} รุ่ง แก้วแดง, ปฏิบัติการศึกษไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: พินเนต พรินต์ติ้งเซ็นเตอร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑-๑๗.

^{๑๘} ยุพาพร รูปงาม, “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาณ ในการปฏิรูป ระบบราชการ”, ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐.

Maslow กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการ เกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่อง ความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับขั้นความต้องการ (hierarchy of needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจาก น้อยไปมาก มีทั้งหมด ๕ ระดับ ดังนี้

๑.๑ ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการ ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival need) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

๑.๒ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

๑.๓ ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๑.๔ ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

๑.๕ ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุด ที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

๒. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale)

คนเรามีความต้องการทางกายและใจถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้าง ทศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาไรต์เอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะ เกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเรา โดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน

๓. ทฤษฎีสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้ เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือ เน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อ ท้องถิ่น

๔. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้นการสร้างผู้นำที่ดี ย่อมจะนำไปสู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง

๕. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยั่งยืนเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างใดก็ตามผลของ ความร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมสามารถทำได้โดยการใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อบังคับให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ การสร้างทัศนคติที่ดี ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวม การสร้างผู้นำที่ดี ย่อมจะนำไปสู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

๒.๓.๒ ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

มีนักศึกษาลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) ดังนี้

หรรษา นิลวิเชียร^{๑๙} ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง กระบวนการ ที่พ่อแม่ผู้ปกครอง ครู โรงเรียน และบุคคลในชุมชนทำงานร่วมกัน นับตั้งแต่วางแผนงาน การเรียนรู้ และการตัดสินใจ ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ทางการศึกษาของเด็ก และช่วยพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตไปตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

อรุณี หรดาล^{๒๐} กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการและการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กด้วยการใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวผู้ปกครองอาจกระทำด้วยตนเองหรือให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กก็ได้

กุลยา ตันติผลาชีวะ^{๒๑} ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (Parent involvement) ว่าเป็นวิธีการหนึ่งกำเนิดขึ้นเมื่อมีการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้ปกครองเข้ามาในระบบ

^{๑๙}หรรษา นิลวิเชียร, **ปฐมศึกษาหลักสูตรและแนวปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๒๓๕.

^{๒๐}อรุณี หรดาล, **ผู้ปกครองกับการจัดการศึกษาปฐมวัย**, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๖.

^{๒๑}กุลยา ตันติผลาชีวะ, **การศึกษาผู้ปกครองเด็กปฐมวัย**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๙.

โรงเรียนแทนที่จะได้รับการศึกษาโดยตรงจากผู้ปกครองฝ่ายเดียว การจัดให้ผู้ปกครอง มีส่วนร่วม กิจกรรมที่โรงเรียนจะเป็นการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง ที่นอกจากผู้ปกครองจะได้รับความรู้เกี่ยวกับ เด็กแล้วยังเป็นการสร้างเสริมเจตคติของผู้ปกครองที่ดีต่อการเรียน การจัดการศึกษาครู และโรงเรียน ด้วย ต่อมาเมื่อมีคำอีกหลายคำที่มาเกี่ยวข้องเพื่อแจ้งกิจกรรมของผู้ปกครองปฐมวัยในการมีส่วนร่วม กับ โรงเรียน เช่นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ การให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมใน การศึกษาของเด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยทั้งครูและผู้ปกครองทำงานร่วมกันให้เด็กได้รับการ พัฒนาการในทุกๆ ด้าน ช่วยพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตไปตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เพื่อให้เด็ก ได้รับการจัดประสบการณ์อย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ฉะนั้น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ทั้งในด้านการจัดการศึกษาทั้งใน และนอกสถานศึกษา หากผู้ปกครองมีส่วนในการส่งเสริมสนับสนุน จะสามารถนำพาให้ลูกเกิดการเรียนรู้ที่ดี มีพัฒนาการ อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

๒.๓.๓ ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ความสำคัญและความจำเป็นของการให้ผู้ปกครองหรือครอบครัวมีส่วนร่วม ในการจัดการระบบการศึกษาระดับปฐมวัยมิใช่เรื่องใหม่แต่อย่างใดในอดีตมีหลักฐานปรากฏ อย่างชัดเจนว่า ผู้ปกครองมีความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ไม่ว่าจะเป็น

มอนเตสซอรี (Montessori)^{๒๒} กล่าวว่า พ่อแม่ เป็นบุคคลสำคัญต่อการเตรียม เด็กให้พร้อมที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เฮนเดอร์สัน และเบอร์รา^{๒๓} ได้สังเคราะห์เอกสารการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของผู้ปกครองและชุมชน จำนวน ๖๖ ชิ้น พบว่าประเด็นสำคัญ ๖ ประเด็นสำคัญปรากฏดังนี้

๑. ครอบครัวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของนักเรียนตั้งแต่วัยเด็กเล็กจนถึง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้น ถ้านโยบายและโปรแกรมที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กำหนดให้ครอบครัวต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้จะทำให้ให้นโยบายและโปรแกรมนั้น มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนสามารถช่วยให้นักเรียน ประสบความสำเร็จในการเรียน และสามารถเรียนจนจบชั้นสูงสุดของโรงเรียนได้

๓. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสามารถช่วยให้นักเรียนทุกคนในโรงเรียนพัฒนาขึ้น ทุกด้านไม่เพียงแต่ลูกของท่านเท่านั้น

๔. ผู้ปกครองที่สวมบทบาททั้ง ๔ บทบาท คือ เป็นครู เป็นผู้สนับสนุน เป็นผู้ พิทักษ์สิทธิ์ และเป็นผู้ตัดสินใจ สามารถช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของลูกได้อย่างดี

^{๒๒} มอนเตสซอรี, อังโน พัซรี สเวน แก้ว, จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย, (กรุงเทพมหานคร: ดวงกลม, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐.

^{๒๓} เฮนเดอร์สัน และเบอร์รา, อังโน สุนันทา วัชรศักดิ์ไพศาล, บทบาทของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เขตจตุจักร สังกัดกรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓.

๕. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูกมีความสัมพันธ์เชิงบวกและการกระตุ้นให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมควรใช้กิจกรรมหลากหลาย

๖. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มขึ้นสูงเมื่อครอบครัว โรงเรียน และองค์กรต่างๆ ในชุมชนร่วมมือกันในการพัฒนาผู้เรียน

รัตนตยา ศรีสุข^{๒๔} กล่าวถึง ความสำคัญของผู้ปกครองว่า ผู้ปกครองเปรียบเสมือนครูคนแรกของเด็ก มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้กับเด็กเพราะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็กมากที่สุด ตั้งแต่แรกเกิด มีบทบาทสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ด้านต่างๆ ให้ตั้งแต่ยังเล็ก และให้ความรักความอบอุ่นรวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ให้กับเด็กอย่างดียิ่ง

สรุปได้ว่า ผู้ปกครองมีความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้กับเด็กเพราะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็กมากที่สุดตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งถือเป็นครูคนแรกที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ด้านต่างๆ ให้ตั้งแต่ยังเล็ก และให้ความรักความอบอุ่นรวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ให้กับเด็กอย่างดี

๒.๓.๔ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

สุมาลี คุ่มชัยสกุล^{๒๕} ได้สรุปถึงประโยชน์การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีต่อตัวเด็ก ผู้ปกครอง ครูและโรงเรียน ได้แก่

๑. ตัวเด็ก จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในระดับที่สูงขึ้นกว่าปกติ นอกจากนี้พัฒนาการด้านจิตใจอารมณ์สังคมก็เป็นไปในทางที่ดีขึ้น เพราะครูและผู้ปกครองมีปฏิสัมพันธ์การอย่างใกล้ชิด ตัวเด็กรู้สึกถึงความสนใจ เอาใจใส่ จนทำให้มั่นใจในความสัมพันธ์อันอบอุ่นภายในครอบครัว ซึ่งจะส่งผลต่อบุคลิกภาพและพัฒนาการด้านอื่นๆ อีกด้วย

๒. ครูและโรงเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกระตุ้นให้การดำเนินงานของครูและโรงเรียนเป็นไปโดยคำนึงถึงคุณภาพ ตามปรัชญา หลักการ ความคาดหวัง หลักสูตรทั้งในส่วนของการกำหนดนโยบาย แผนงานและการตรวจสอบ ติดตามผลโดยผู้ปกครองที่มีศักยภาพหรือประสบการณ์ทางด้านการศึกษาปฐมวัยสามารถมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการหรือมีบทบาท ในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองคนอื่นๆ เกี่ยวกับกิจกรรมการดำเนินงานของโรงเรียนหรือแม้แต่เป็นหลักการในการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงให้ผู้ปกครองที่รู้จักกันอยู่แล้ว มีความเข้าใจในบทบาทของผู้ปกครองที่ควรจะเป็น แล้วช่วยให้เกิดการขยายกลุ่มของผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นได้

๓. ผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และมีความมั่นใจมากขึ้นในการแสดงบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย นอกจากนี้ยังมีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการอบรมเลี้ยงดูลูกของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

^{๒๔}รัตนตยา ศรีสุข, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลเขาพนม”, ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑.

^{๒๕}สุมาลี คุ่มชัยสกุล, รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาของเด็กปฐมวัยในเขตเมืองเชียงใหม่, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑-๑๒.

เพ็ญศรี พิชัยสนธิ์^{๒๖} ได้กล่าวถึงความสำคัญของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีผลต่อการศึกษาว่า พ่อแม่ผู้ปกครองถือได้ว่าเป็นครูคนแรก เป็นบุคคลสำคัญที่ถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ให้แก่เด็ก เช่น การรักตนเอง การรักผู้อื่น รวมทั้งสอนวิธีการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม คือการสอนให้ การรับ การเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญของบ้านกับโรงเรียนที่จะต้องร่วมมือกัน ตั้งแต่เด็กยังเล็กจนเจริญเติบโตจะต้องช่วยกันประคับประคองโดยครูควรจะรู้ความเป็นอยู่ทางบ้านของเด็ก เช่นเดียวกับผู้ปกครองควรจะรู้ความเป็นไปทางโรงเรียนของเด็ก และให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และยิ่งผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในการศึกษาของเด็กก็จะทำให้เด็กรู้จักและเข้าใจตนเองได้ดีขึ้น ความร่วมมือระหว่างบ้าน และโรงเรียนจะช่วยให้เด็กสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและราบรื่นอันเป็นจุดหมายที่สำคัญยิ่งของการศึกษา

กุลยา ตันติผลาชีวะ^{๒๗} ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้จากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่พึงจะได้รับมีดังนี้

๑. สมาชิกในครอบครัว

มีโอกาสดูแลเรียนรู้วิธีใหม่ๆ เกี่ยวกับการแนะแนว การเจริญเติบโตและพัฒนาการ มีความรู้ความเข้าใจโดยตรงเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้หรือหลักสูตรที่สามารถนำมาประยุกต์ที่บ้านได้ และได้มีสมรรถนะ ความรู้สึกในการมีสมรรถนะในการมีส่วนร่วมไปกับโปรแกรมการเรียนรู้

๒. ตัวเด็ก

ได้เห็นบทบาทของสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างจากบ้าน มีความคุ้นเคยกับผู้ใหญ่ ที่มีทักษะความรู้ และวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากครอบครัวและครูและได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายกว่าในหลักสูตร

๓. ครูผู้สอน

มีโอกาสนำไปใช้ประโยชน์เพราะมีอัตราการเห็นด้วยสูง สามารถเรียนรู้จากข้อความที่ผู้ปกครอง จากความรู้ประสบการณ์ที่ผู้ปกครองนำมาแลกเปลี่ยน มีโอกาสสังเกตเห็นความสัมพันธ์ของเด็กกับสมาชิกในครอบครัว มีโอกาสสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว และมีโอกาสแสดงปฏิสัมพันธ์กับเด็กเป็นรายบุคคล

กัมภณท์ จุนโท^{๒๘} กล่าวว่าศักยภาพและความรู้ความสามารถของผู้ปกครอง มีปริมาณมหาศาลไม่จำกัด หากครูสามารถดึงมาใช้ได้เต็มที่ ย่อมสามารถช่วยเหลือโรงเรียนได้ ถ้าครูดำเนินการได้ผู้ปกครองก็จะเป็นเครือข่ายที่เป็นกำลังสำคัญพร้อมที่จะร่วมมือกับโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เกิดผลอย่างจริงจังและรวดเร็ว เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม บ้านและโรงเรียนมีส่วนร่วมสำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็ก ดังนั้นในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาเด็ก

^{๒๖} เพ็ญศรี พิชัยสนธิ์, เอกสารชุดวิชาการน่ายแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว หน่วยที่ ๖ (พิมพ์ครั้งที่ ๘), (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๙), หน้า ๒๑ - ๒๒.

^{๒๗} กุลยา ตันติผลาชีวะ, การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๓๒ - ๓๓.

^{๒๘} กัมภณท์ จุนโท, ปฏิรูปการศึกษาให้ได้ผลจุดเริ่มต้นที่ผู้ปกครอง, วารสารวิชาการ, (๒๕๔๓): ๓๗.

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สามารถทำให้ตัวเด็กสามารถพัฒนาศักยภาพของตัวเองได้อย่างเต็มความสามารถ ตามพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน โดยเด็กจะได้รับพัฒนาการอย่างสมบูรณ์ต่อเนื่องทั้งจากที่บ้านและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งครูและผู้ปกครองได้ร่วมมือกันจัดการศึกษาแก่เด็ก จะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาไปในทางถูกต้องและเต็มศักยภาพของตัวเอง

๒.๓.๕ ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม

อภิญา เวชชัย^{๒๙} ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความร่วมมือของผู้ปกครองและโรงเรียนไว้ดังนี้

๑. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองที่ยึดติดกับความเคยชินเดิม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียม ความไม่คุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองและครู ทำให้ผู้ปกครองเป็นฝ่ายมารับสิ่งที่ครูหรือโรงเรียนต้องการบอก โดยขาดการจัดสภาพที่กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่างๆ ขณะเดียวกันครูจำนวนหนึ่งก็ลำบากใจในความสัมพันธ์และความคาดหวังของผู้ปกครองและไม่มั่นใจว่าผู้ปกครองจะยอมรับความคิดเห็นของครูหรือไม่ โดยเฉพาะในปัญหาที่เกี่ยวกับความประพฤติหรือการตัดสินใจของเด็ก

๒. การขาดการสื่อสารเชิงข้อมูลในความเคลื่อนไหวของนโยบายโรงเรียนทำให้ผู้ปกครองไม่รู้ไม่ได้เข้าร่วมอย่างที่เป็น

๓. การบริหารจัดการเวลาที่ไม่เหมาะสมของพ่อแม่ผู้ปกครองอันเนื่องมาจากภารกิจในการทำงานประจำทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมกับทางโรงเรียนได้บ่อยนัก หรือไม่อาจเข้าร่วมได้เลย สภาพปัญหาดังกล่าว โรงเรียนอาจจัดช่องทางเชิงรุก ให้ผู้ปกครองสามารถติดต่อจากทางโรงเรียนได้เวลานอกเวลาหรืออาจเป็นการติดต่อทางโทรศัพท์กับครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาของเด็กหรือเปิดสายการติดต่อผ่านอีเมลของโรงเรียนได้ตลอดเวลาเพื่อจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูล รับรู้ปัญหาและดำเนินการตอบข้อมูลให้ความช่วยเหลือในกรณีเร่งด่วนได้ และถือเป็นช่องทางในการหาความเข้าใจกันเป็นเบื้องต้นได้ตลอดเวลา การมีส่วนร่วมในสหราชอาณาจักรหรือประเทศอังกฤษว่า ผู้ปกครองไม่สามารถให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในกิจกรรมบางอย่างได้เนื่องจากภารกิจในการทำงาน

เดคเคอร์ และ เดคเคอร์^{๓๐} ได้กล่าวถึงการประสบปัญหามากมายในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในประเทศสหรัฐอเมริกาว่า เกิดจากปัญหาด้านเจตคติของครูกับผู้ปกครอง หรือของผู้ปกครองต่อครูและโรงเรียน หรือปัญหาช่องว่างระหว่างบ้านและโรงเรียน ปัญหาการสื่อสาร ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับหลักการ ความคิดเห็น และแนวนโยบาย หรือแม้แต่ความคาดหวังที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

^{๒๙} อภิญา เวชชัย, รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕๒-๑๕๓.

^{๓๐} เดคเคอร์ และ เดคเคอร์, อ้างใน โสภา มัดลิ่ง, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร”, การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๑), หน้า ๒๓.

อรุณี ทรดาล^{๓๑} ได้สรุปสาเหตุที่ทำให้ผู้ปกครองไม่เข้ามาร่วมในการจัดการศึกษาว่าเกิดจาก

๑. ผู้ปกครอง เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันค่อนข้างรัดตัว ผู้ปกครองจำเป็นต้องออกทำงานนอกบ้านทั้งสองคน ดังนั้น จึงไม่มีเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน นอกจากนี้ผู้ปกครองยังมีอีกหลายลักษณะ คือ

๑.๑ ผู้ปกครองที่พยายามหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน ผู้ปกครองประเภทนี้ส่วนมากจะมีทัศนคติไม่ดีหรือมีประสบการณ์ไม่ดีกับโรงเรียน

๑.๒ ผู้ปกครองที่ต้องเชิญชวนหรือชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้ปกครองประเภทนี้ต้องได้รับการกระตุ้นหรือชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมมือและช่วยเหลือในกิจการด้านต่างๆ

๑.๓ ผู้ปกครองที่พร้อมจะมีส่วนร่วม ถ้าโรงเรียนต้องการ ผู้ปกครองประเภทนี้ไม่ค่อยมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบโรงเรียนเป็นพิเศษ แต่ถ้าโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือหรือความร่วมมือในเรื่องใดที่สามารถช่วยได้ก็พร้อมที่จะช่วยเหลือดำเนินงานด้านต่างๆ ผู้ปกครองประเภทนี้ส่วนมากจะชอบและรู้สึกสนุกสนานที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

๑.๔ ผู้ปกครองที่ชอบและกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือหรือมีส่วนร่วม กับโรงเรียน ผู้ปกครองประเภทนี้ส่วนมากจะเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการในเรื่องต่างๆ

๒. ผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดนโยบายและการวางแผนดำเนินงานด้านต่างๆ ในโรงเรียน ดังนั้น ถ้าผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาและไม่ให้การสนับสนุน โอกาสที่ผู้ปกครองจะได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยคงเป็นไปได้ยาก สาเหตุที่ผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง สรุปได้ดังนี้

๒.๑ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม

๒.๒ การขาดเงินงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม

๒.๓ ผู้บริหารเกรงว่าผู้ปกครองจะเข้ามาวุ่นวายในการบริหารงาน และรู้ความรับบางอย่างที่ไม่อยากเปิดเผยต่อคนทั่วไป

๒.๔ ผู้บริหารคิดว่าการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มภาระงานให้กับตนเอง และบุคลากรของโรงเรียน ซึ่งปกติมีงานมากอยู่แล้ว

๒.๕ ผู้บริหารขาดความรู้ความสามารถในการดำเนินการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๓. ครู มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการทำงานหรือร่วมกิจกรรมต่างๆ กับ ผู้ปกครอง ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครูมีหลายประการ คือ

๓.๑ ครูไม่แน่ใจว่าจะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะใด และมากนักเพียงใด นอกจากนี้ครูบางคนยังไม่แน่ใจบทบาทหน้าที่ของตนเมื่อผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

^{๓๑} อรุณี ทรดาล, ผู้ปกครองกับการจัดการศึกษาปฐมวัย, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๗๒ - ๗๕.

๓.๒ ครูเกรงว่าจะมีปัญหากับผู้ปกครองเนื่องจากแนวความคิดในการดูแลเด็กของครูและ ผู้ปกครองอาจไม่เหมือนกัน

๓.๓ ครูเชื่อว่าการจัดกิจกรรมที่จะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมต้องใช้เวลามากในการวางแผนและการเตรียมการ

๓.๔ ครูกังวลว่าผู้ปกครองที่สมัครเป็นผู้ช่วยครูที่ไม่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนเด็กมาก่อน อาจก่อให้เกิดความยุ่งยากในการจัดการเรียนการสอนได้

๓.๕ ครูเชื่อว่าผู้ปกครองบางคนไม่สามารถเก็บรักษาความลับได้ ดังนั้นจึงอาจเอาข้อมูลบางอย่างที่เป็นความลับของเด็กหรือโรงเรียนไปเล่าให้ผู้อื่นฟัง

โสภา มัดลิ่ง^{๓๒} ได้สรุปไว้ว่าปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเกิดจากการขาดความร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครองเนื่องจากผู้ปกครองไม่เข้าใจนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน ขาดความศรัทธาในตัวครูและผู้บริหารมีทัศนคติไม่ตรงกัน และคิดว่าหน้าที่การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและครูเท่านั้น ส่วนด้านครูขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง และไม่ทราบว่าจะทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนในลักษณะใด มากน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เกิดขึ้นได้จากทั้งตัวของผู้ปกครอง ครู และผู้บริหาร ดังนี้

๑) ความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองที่ความไม่คุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองและครู ทำให้ผู้ปกครองเป็นฝ่ายมารับสิ่งที่ครูหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบอกต้องการบอก โดยขาดการจัดสภาพที่กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม ในการเสนอความคิดเห็นต่างๆ

๒) ครูมีความรู้สึกก็ลำบากใจใน ความคาดหวังของผู้ปกครอง และไม่มั่นใจว่าผู้ปกครองจะยอมรับความคิดเห็นของครูหรือไม่ โดยเฉพาะในปัญหาที่เกี่ยวกับความประพฤติหรือการตัดสินใจของเด็ก

๓) ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับหลักการ ความคิดเห็น และนโยบาย หรือแม้แต่มุมมองที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๔) ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม ผู้ปกครอง

๕) ผู้ปกครองมีจำเป็นต้องออกทำงานนอกบ้านทั้งสองคน ดังนั้น จึงไม่มีเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

^{๓๒} โสภา มัดลิ่ง, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนชุมชนแออัดริย์ สังกัดกรุงเทพมหานคร”, การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๑), หน้า ๒๓.

๒.๔ แนวคิดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

๒.๔.๑ แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ พัฒนาขึ้นมา โดยอาศัยแนวคิดต่อไปนี้^{๓๓}

แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนถึงตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโต และมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย โดยที่พัฒนาการเด็กปฐมวัย บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัย เริ่มปฏิสนธิจนถึง ๕ ปี พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้ และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโต และการพัฒนาการของเด็กมีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน หรือทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่อธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อม หรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ที่อธิบายว่า เด็กจะพัฒนาได้ดีในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการตอบสนอง ในสิ่งที่ตนพอใจ ได้รับความรักความอบอุ่น อย่างเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยเหลือตนเอง ทำงานที่เหมาะสมกับวัย และมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้อย่างเต็มที่

ดังนั้น แนวคิดกับพัฒนาการเด็กจึงเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้การเรียนรู้ของมนุษย์เรามีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเด็กจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเองและการเรียนรู้จะเป็นไปได้ด้วยดี ถ้าเด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหวมีโอกาส คิดริเริ่มตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศ ที่เป็น อิสระ อบอุ่นและปลอดภัย

ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้นทั้งคนเราเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดตามธรรมชาติ ก่อนที่จะเข้าสถานศึกษา การจัดท่าหลักสูตร จึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็ก ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ด้วยตัวเด็กเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

^{๓๓} กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๔๐ อายุ ๓-๖ ปี, (กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐), หน้า ๓-๕.

แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์คิดแก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเด็กมีโอกาสด้านเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงออกถึงตนเองเรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นกับธรรมชาติรอบตัว

ดังนั้น การศึกษาหลักสูตรปฐมวัย ฉบับนี้ จึงถือการเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลการเรียนรู้การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างราบรื่น มีความสุข

ทัศนีย์ ไต้หลง^{๓๔} กล่าวถึง การจัดการศึกษาปฐมวัยหรือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง ๖ ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่นๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อซึ่งแต่ละโปรแกรมก็มีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กในแบบต่างๆ กันไป

นุชจิราภรณ์ กำจัด^{๓๕} กล่าวถึง การจัดการศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะสมองและร่างกายของเด็กมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทำให้เด็กต้องการความรักและความเอาใจใส่เป็นอย่างมากเพราะถือว่าเด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ บุคคลที่รับผิดชอบหรือผู้ที่ใกล้ชิดจึงมีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ให้เด็กได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีแนวคิดและหลักการเพื่อกำกับการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนาการเด็ก ให้เกิดการเรียนรู้ของมนุษย์ การเล่นของเด็ก วัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก โดยพัฒนาการเด็ก จะมีอยู่ ๔ ด้าน คือพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา ซึ่งจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปตามลำดับขั้นตอนทุกด้าน ตามช่วงอายุ

^{๓๔} ทัศนีย์ ไต้หลง, “ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต ๑”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒

^{๓๕} นุชจิราภรณ์ กำจัด, “สภาพและปัญหาการจัดประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑-๒”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒), หน้า ๙.

๒.๔.๒ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยยังเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาครอบคลุมเด็ก ทุกประเภททั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล และเน้นเด็กเป็นสำคัญการจัดการศึกษา จัดหลักการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรมตามความเป็นจริงของเด็ก โดยมีผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นผู้เชื่อมโยงองค์ความรู้ให้แก่เด็กๆ ทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาอย่างเป็นองค์รวม โดยผ่านการเล่นซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก และผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยเด็กเล็ก โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีของการเรียนรู้การจัดประสบการณ์ต่างๆในการเรียนรู้ที่สามารถดำรงชีวิตในประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและความสุข ซึ่งต้องได้รับความประสานความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา แนวทางดังกล่าวข้างต้นนำมาสู่การจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้^{๓๖}

การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็กเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจสังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยโดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่มีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับซึ่งต้องเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ ได้พัฒนารวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพสนองความต้องการความสนใจของเด็ก ทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้อยู่ในที่ที่สะอาดปลอดภัยอากาศสดชื่นผ่อนคลายไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคน จะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา กับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้งสองฝ่ายโดย ผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้สอนจะต้องยอมรับเห็นคุณค่ารู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อนเพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะกับเด็ก

การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้

^{๓๖} กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๔๐ อายุ ๓-๖ ปี, (กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐), หน้า ๕-๖

ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้น เป็นหน้าที่ของผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการเพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่ตั้งไว้

การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กปฐมวัย ยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดหมายและเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ผลที่ไร้จากการสังเกตพัฒนาการจากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูล จากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงานสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรม ชี้ให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคนใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ ได้อีกด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก แต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะร้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมาย ที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้น ผู้สอนจึงไม่ใช่ จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหา หลักสูตรตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงหลักการที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

เยาวภา เดชะคุปต์^{๓๓๗} กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง ๖ ปี ซึ่งการศึกษาดังกล่าวมีลักษณะที่พิเศษแตกต่างไปจากระดับอื่นๆ เพราะการศึกษาในระดับนี้เป็นการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมองให้มีพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคมและสติปัญญา

โสภา มัดลิ่ง^{๓๓๘} กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ๐-๖ ปี อาจถึง ๘ ปี สำหรับต่างประเทศ และมีกาพัฒนาเด็กตามความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่จะมีความแตกต่างกว่าการจัดการศึกษาในระดับอื่นเพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญในการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง

^{๓๓๗}เยาวภา เดชะคุปต์, “การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย”, ภาควิชาหลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๖), หน้า ๑

^{๓๓๘}โสภา มัดลิ่ง, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนชุมชนเอื้ออารีย์ สังกัดกรุงเทพมหานคร”, การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๑), หน้า ๓๒.

สรุปได้ว่า หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กที่มี ความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม และสังคมที่แวดล้อมตัวเด็ก มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละ คน แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ยึดให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเอง ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรมบูรณาการให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียน แต่ละ คนโดยถือว่า การเล่นอย่างมีจุดหมายเป็นส่วนสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

๒.๕ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

๒.๖.๑ ความหมายของพัฒนาการ

ความหมายของคำว่า พัฒนาการ (Development) นี้ มีนักการศึกษาทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันไป ดังนี้

สุชา จันทรเฒ^{๓๙} ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการว่า หมายถึงการ ทั้งด้านโครงสร้างและแบบอินทรีย์ทุกส่วน การเปลี่ยนแปลงนี้จะก้าวหน้าไปเรื่อยๆ เป็นตอนจากด้าน หนึ่งไปอีกด้านหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เด็กมีลักษณะและความสามารถใหม่ๆ เกิดขึ้น มีผลทำให้เจริญก้าวหน้า ยิ่งขึ้นตามลำดับทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

สมชาย ธีธฤณกุล^{๔๐} ได้อธิบายความหมายของการพัฒนาการไว้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีแนวทางไปในทางที่ดีขึ้นตลอดเวลาเป็นระบบ การเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าไปสู่ วุฒิภาวะ และเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปตามลำดับ

เฮอร์ลอค^{๔๑} อธิบายว่า พัฒนาการหมายถึง การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่มีลำดับ ขั้นตอนต่อเนื่องกันไปตลอด เป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจผสมผสาน กัน กระตุ้นให้บุคคลมีความสามารถที่จะจัดการควบคุมสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ

สรุปได้ว่า การพัฒนาการ หมายถึง การเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคม อย่างเป็นกระบวนการและ ต่อเนื่อง ในขณะที่เด็กในช่วงปฐมวัยจะมีการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการทั้ง ๔ ด้านอย่างรวดเร็ว เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปร่างส่วนสูงและน้ำหนัก รวมถึงความผันแปรของอารมณ์ต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นการมี ส่วนร่วมในการพัฒนาการผู้เรียนในวัยนี้ จึงเป็นสิ่งที่ควรตระหนักยิ่ง

๒.๕.๒ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

การพัฒนาเด็กช่วงอายุ ๓-๕ ปี จะต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้ การศึกษา โดยต้องคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคน ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑. พัฒนาการ ด้านร่างกาย ๒. พัฒนาการด้านอารมณ์ ๓. พัฒนาการด้านสติปัญญา ๔. พัฒนาการด้านสังคม^{๔๒}

^{๓๙} สุชา จันทรเฒ, *จิตวิทยาพัฒนาการ*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๔๐.

^{๔๐} สมชาย ธีธฤณกุล, *จิตวิทยาพัฒนาการ*, (พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๖), หน้า ๖.

^{๔๑} Hurlok, E.B., *Child Development*, (New York: Mcgraw-Hill, ๑๙๗๒), P ๒๗.

^{๔๒} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ, *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ (สำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี)*, (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖), หน้า ๙.

๑) แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

พัฒนาการด้านร่างกายเป็นพัฒนาการด้านหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากถ้าเด็กมีสุขภาพร่างกายที่ดีจะส่งผลให้พัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคมดีด้วย ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

วราภรณ์ รักวิจัย^{๔๓} ได้กล่าวถึงการส่งเสริมและการเตรียมความพร้อมด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

๑. การให้อาหารที่มีประโยชน์คือ อาหารที่มีสารอาหารครบ ๕ ชนิดตามที่ร่างกายต้องการในแต่ละวัน ได้แก่ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน วิตามินและเกลือแร่ต่าง ๆ
๒. การเล่นของเด็ก การเรียนของเด็กปฐมวัยคือการ เล่น เด็กจะพอใจที่ได้เล่นและช่วยเหลือตัวเอง จึงจำเป็นต้องจัดสถานที่ให้ปลอดภัยมีขนาดพื้นที่กว้างและมีอุปกรณ์เครื่องเล่นอย่างเพียงพอ พ่อแม่มีการฝึกให้เด็กรักษาตัวเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยในการเล่น
๓. การขับถ่าย ควรฝึกให้เด็กช่วยเหลือตัวเองขณะเข้าห้องน้ำ โดยการเตือนให้เข้าห้องน้ำ และช่วยจัดการกับตนเองหลังจากเข้าห้องน้ำเสร็จ
๔. การนอนหลับพักผ่อน การพักผ่อนที่เพียงพอและเหมาะสมจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี การพักผ่อนนี้รวมถึงระหว่างกิจกรรมด้วย เช่น การร้องเพลง ฟังนิทาน พักผ่อนหลังจากการเล่นเหนื่อย การนอนกลางวันควรนอนได้ประมาณวันละ ๑ – ๒ ชั่วโมง
๕. การรักษาความสะอาดร่างกายพ่อแม่ควรฝึกให้เด็กรักษาความสะอาดร่างกาย โดยการรู้จักอาบน้ำ การใช้สบู การล้างมือก่อนและหลังรับประทานอาหาร การแปรงฟัน บ้วนปากหลังอาหาร
๖. การสร้างภูมิคุ้มกันโรค ควรพาไปตรวจสุขภาพและรับวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ตามอายุ

อารมณ สุวรรณपाल^{๔๔} ได้กล่าว ครอบคลุมไว้ ๕ ด้านดังนี้

๑. ด้านสุขอนามัย ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมด้านโภชนาการ
๒. ด้านสุขนิสัย ได้แก่ กิจกรรมฝึกเด็กและดูแลให้เด็กปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัยด้านการขับถ่าย การดูแลความสะอาดร่างกาย การพักผ่อนและการออกกำลังกาย
๓. ด้านประสาทการรับรู้ – การเคลื่อนไหว ได้แก่ กิจกรรมเล่นเกมประสาทสัมผัสต่างๆ เช่น เกมปิดตา เกมกล่องปริศนา เกมแต่ละส่วนต่างๆ ของร่างกาย เกมโฮกกี โปกกี เป็นต้น
๔. ด้านกล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่ การเล่นกลางแจ้ง การเล่นในร่ม การออกกำลังกาย การเคลื่อนไหวร่างกาย
๕. ด้านกล้ามเนื้อเล็ก ได้แก่ กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เช่น ปั่นร้อย ตัดกระดาษ วาดภาพระบายสี ลากเส้นต่อจุด ฝึกโยนถุงถั่วลงตะกร้า โยนรับลูกบอล เป็นต้น

^{๔๓}วราภรณ์ รักวิจัย, การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย, (กรุงเทพมหานคร: แสงศิลป์การพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๖๑-๗๓.

^{๔๔}อารมณ สุวรรณपाल, ประมวลสาระชุดวิชา การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๙), หน้า ๗.

โสภา มัตลัง^{๔๕} กล่าวว่า การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายในเด็กปฐมวัย หมายความว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายเกี่ยวกับการมีทักษะ กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก การเคลื่อนไหวกระฉับกระเฉง การมีสุขภาพพลานามัยด้านประสาท รับรู้การมีโภชนาการ และภูมิคุ้มกัน

สรุปได้ว่า การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย ผู้ปกครองควรมี ส่วนร่วมในด้านสุขอนามัย สุขนิสัยที่ดี และพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และให้เด็กทำกิจกรรม ต่างๆ เพื่อให้เด็กเคลื่อนไหวได้อย่างกระฉับกระเฉง

๒) แนวทางส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์

สุชา จันทรธัม^{๔๖} ได้เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมพัฒนาทางอารมณ์ สำหรับเด็กปฐมวัยดังนี้

๑. ให้ความรักและต้องการเด็ก เด็กต้องการให้พ่อแม่แสดงความรักความเมตตา ต้องการความช่วยเหลือที่จะเตรียมเขาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอกบ้านได้

๒. เข้าใจเอกัตภาพของเด็ก การช่วยให้เด็กมีกำลังใจทำสิ่งต่างๆ ได้สำเร็จ ก็คือ ไม่เปรียบเทียบผลสำเร็จของงาน ความสามารถทำทางของเด็กกับเด็กคนอื่น สนับสนุนให้เด็กได้ทำงานตามความสามารถ และแสดงความสามารถของเด็กตามกำลัง ยกย่องชมเชยในความสามารถของเด็กและสิ่งที่เด็กทำได้ดี ให้ความสนใจในสิ่งที่เด็กได้แสดงออก ให้โอกาสเด็กได้แก้ตัวในเรื่องที่เด็ก ผิดพลาด พ่อ แม่อาจพูดถึงความผิดพลาดที่ผ่านมา เพื่อให้สิ่งที่ทำไปแล้วเป็นประสบการณ์ การเรียนรู้ สำหรับเด็ก เพื่อช่วยให้เด็กรู้ว่ายังมีโอกาสแก้ตัว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับ ความสามารถที่ตนมี

๓. ฝึกฝนให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ของเด็กว่าตนดีหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับเจตคติที่พ่อแม่มีต่อเด็ก หากพ่อแม่เชื่อมั่นในความสามารถ จะทำให้เด็กมีกำลังใจ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และเมื่อเด็กทำสำเร็จ ความสำเร็จนี้จะช่วยให้เด็กทำ สิ่งที่ยากยิ่งขึ้นไป

๔. ปลูกฝังความรู้สึกอบอุ่น มั่นคง ปลอดภัย โดยให้เด็กมีประสบการณ์ในการ เลือکتัดสินใจ ในเวลาเดียวกันเด็กต้องเรียนรู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีขอบเขต

๕. ให้อิสระภาพบางประการ คำว่า “อย่า” ควรใช้เฉพาะที่จำเป็นและควร อธิบายให้เด็กเข้าใจ

กุลยา ตันติผลาชีวะ^{๔๗} กล่าวว่า การใส่ใจต่อความรู้สึกของเด็กจะช่วยลด ภาวะเครียดทางอารมณ์ได้ สิ่งที่เด็กปฐมวัยต้องการมากในการทำกิจกรรมคือ ความมั่นใจ ความเป็น

^{๔๕}โสภา มัตลัง, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กก่อนวัยเรียนชุมชนเอื้ออารีย์ สังกัดกรุงเทพมหานคร”, การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๑), หน้า ที่ ๒๗.

^{๔๖}สุชา จันทรธัม, จิตวิทยาพัฒนาการ, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๓๖.

^{๔๗}กุลยา ตันติผลาชีวะ, การจัดกิจกรรมเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย, (กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่น เพรส โปรดักส์, ๒๕๔๗), หน้า ๓๓๕.

ตัวเอง การแสดงออก ความต้องการให้คนฟัง ความต้องการดังกล่าวนี้นักครูควรให้ความสนใจ ให้คำชม และให้กำลังใจ เพราะความสำเร็จของผลงานและการยอมรับของครูคือการสร้างพลังใจสูงสุดให้กับเด็กทั้งนี้ครูสามารถจัดให้เด็กได้กระทำและแสดงออก ดังนี้

๑. การให้เด็กช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุดตามความสามารถของเด็ก

๒. การให้เด็กเล่นบทบาทสมมติหรือเล่นละครฉากเล็กๆ ด้วยกัน

๓. การให้เด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เช่น เล่นนิทาน ร่วมเล่นนิทาน

อภิปรายให้ความเห็นกัน การให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เช่น วาดภาพหรือสร้างสรรค์งานประดิษฐ์ปั้น ตัดแต่ง หรือแปะกระดาษ พับกระดาษ

นันทิยา น้อยจันทร์^{๔๘} ได้กล่าวไว้ว่า ครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ให้เด็ก โดยการให้เด็กได้พูดถึงตนเอง บทบาทของตนเองกระตุ้นให้เด็กแสดงออกนำเสนอผลงานของเด็กมาแสดงในชั้นเรียน เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในชั้นเรียน มีค่ามีความหมายเป็นสมาชิกคนหนึ่งคนนั้น

สรุปได้ว่า การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ในเด็กปฐมวัยผู้ปกครองควรส่งเสริมเกี่ยวกับการรับรู้ของตนเองและผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ของตนเองและแสดงออกได้อย่างเหมาะสมด้วยการเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง รวมถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม

๓) แนวทางส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

ทิตินา แคมมณี และคนอื่นๆ^{๔๙} ได้กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้แก่เด็กไว้ดังนี้

๑. สนับสนุนให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลต่างๆ ได้รับรู้ความรู้สึกและการกระทำของผู้อื่นโดยเริ่มจากบุคคลใกล้ชิดตัวไปสู่คนไกลตัว

๒. ฝึกเด็กให้รู้จักช่วยเหลือตนเองเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน และช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้บทบาทตัวเองและผู้อื่น รวมทั้งพัฒนาความรู้สึกผิดชอบ และความร่วมมือกับผู้อื่น

๓. ส่งเสริมให้เด็กเล่นและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อช่วยให้เด็กเรียนรู้ทักษะทางสังคมที่จำเป็น

กุลยา ตันติผลาชีวะ^{๕๐} ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมว่าต้องมีทั้งกิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมเดี่ยวเป็นกิจกรรมที่เด็กต้องพัฒนาทักษะเฉพาะ

^{๔๘} นันทิยา น้อยจันทร์, การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย, (กรุงเทพมหานคร: นิติบัญ, ๒๕๔๘), หน้า ๒๔๑.

^{๔๙} ทิตินา แคมมณี, เพ็ญวิไล ฤทธาคนานนท์ และวัชรีย์ ร่วมคิด, หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีไทย, (กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕๔.

^{๕๐} กุลยา ตันติผลาชีวะ, การจัดกิจกรรมเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย, (กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรสโปรดักส์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๒๔.

บุคคลที่เป็นความแตกต่าง ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้การปรับตัวการมีส่วนร่วมและการเอื้ออาทรต่อกัน ครูต้องเปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทั้งกับเพื่อนครูและบุคคลภายนอก เช่น รุ่นพี่หรือผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กมองเห็นความหลากหลายเข้าใจถึงการอยู่ร่วมกันและเอื้อประโยชน์แก่กันในสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ และมหาวิทยาลัยมหิดล^{๕๑} กล่าวว่า วิธีส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย อายุ ๓ ปี การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม คือจัดให้เด็ก มีเวลาเพียงพอกับการจัดการเสื้อผ้า ควรสาธิตวิธีการลดกระดุม การรูดซิป หรือให้มีส่วนร่วมในกิจวัตรประจำวัน ให้เด็กเล่นร่วมกับเด็กอื่นๆ และสอนการแบ่งปันของให้คนอื่นโดยใช้กติกาต่างๆ ให้คำชมเชย และยอมรับเมื่อเด็กแสดงออกได้เหมาะสมในกลุ่ม ชมเชยการให้ความช่วยเหลือที่ เด็กแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ ให้เด็กแสดงความช่วยเหลือในกิจวัตรต่างๆ หรือสนับสนุน พฤติกรรมด้วยการจัดให้เด็กมีโอกาสได้แบ่งปัน เช่น แบ่งสัมผัสผลเดียวกันออกเป็นกลีบๆ ให้เด็ก รับประทาน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมในเด็กปฐมวัย ผู้ปกครองควรส่งเสริมเกี่ยวกับการรู้จักช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์ การรู้จักปรับตัว และการปฏิบัติตามมารยาทวัฒนธรรมไทยที่งดงาม

๔) แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาในเด็กปฐมวัย

ทศนา แคมมณี^{๕๒} กล่าวถึงการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาในเด็กปฐมวัยสามารถทำได้ดังนี้

๑. ฝึกให้เด็กรู้จักสะสมความรู้ สร้างความคิดและนำความคิดไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งการให้การเสริมแรงแก่เด็ก

๒. คาดหวังและปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และความสามารถของเด็ก จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเหมาะสม

๓. ส่งเสริมให้เด็กได้รับความรู้สิ่งเร้าอย่างหลากหลาย ให้เด็กมีประสบการณ์อย่างกว้างขวางโดยการกระตุ้นให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหลายวัย หลายระดับ ตอบสนองและส่งเสริมความสนใจของเด็กเพื่อช่วยพัฒนาความคิดความเข้าใจและปรับขยายโครงสร้างทางสติปัญญาของเด็ก

๔. ปฏิบัติต่อเด็กอย่างเข้าใจธรรมชาติและสอดคล้องกับระดับความสามารถของเด็กจะช่วยให้ผู้ใหญ่และเด็กมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดของตนไปตามลำดับขั้นได้

๕. ให้โอกาสเด็กสำรวจ ตรวจสอบ แสวงหาความรู้ ทดลองและแสดงความคิดเห็นของตนโดยไม่ถูกสกัดกั้น จะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้

^{๕๑} กระทรวงศึกษาธิการและมหาวิทยาลัยมหิดล, คู่มือการอบรมเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด - ๓ ปี.

(กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓). หน้า ๕๐

^{๕๒} ทศนา แคมมณี, เพ็ญวิไล ฤทธาคุณานนท์ และ วัชรีย์ ร่วมคิด, หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีไทย, (กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่งานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓๗-๑๓๘.

๖. ควรมีปฏิสัมพันธ์และพูดคุยกับเด็กบ่อยๆ รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษาจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาและความคิดได้อย่างเหมาะสม

๗. ฝึกฝนให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง ตัดสินใจด้วยตัวเอง ทำงานสำหรับตนด้วยตนเองสนับสนุนให้เด็กเล่นและทำงานเป็นกลุ่ม และให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่เด็กจะสามารถช่วยสร้างเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กได้

วราภรณ์ รักวิจัย^{๕๓} กล่าวถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา ดังนี้

๑. การเล่านิทาน การเล่านิทานเป็นการให้ความรัก การดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กแบบหนึ่งขณะที่เล่านิทานเด็กจะเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เกิดความคิดความเข้าใจ เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

๒. การเล่นบทบาทสมมุติ จุดมุ่งหมายของการเล่นบทบาทสมมุตินอกจากจะส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาแล้ว ยังช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา ความกล้าแสดงออก ความมั่นใจในตนเอง และช่วยให้เด็กเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคม

๓. การสนทนาอภิปราย ทำให้เด็กเรียนรู้ทั้งภาษาและความคิดต่างๆ ช่วยให้เด็กได้ทันคิด หัดสังเกต เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ชีวิต

กมลพรรณ ชิวพันธุ์ศรี^{๕๔} ได้ให้ทัศนะต่อการเล่นของเด็กกว่าเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา เพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพสมอง เพราะการเล่นเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดของเด็กโดยเฉพาะถ้าพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ใหญ่เล่นกับเด็ก การเล่นในวัยเด็กจะช่วยให้พัฒนาทักษะหลากหลาย เด็กที่ได้เล่นกับเพื่อน พี่น้องจะทำให้เด็กฝึกฝนการสร้างไหวพริบ รู้จักสร้างกลยุทธ์ การวางแผน การแก้ปัญหา ฝึกการสังเกต ลำดับเหตุการณ์ เกิดความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ นอกจากนี้เด็กจะได้เรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับสังคม เรียนรู้ความผิดหวัง การช่วยเหลือแบ่งปัน ฝึกความอดทน และมีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้น ตลอดจนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน พัฒนาสมองได้ครบถ้วนตามชีวิตจริงที่ควรมี แต่ปัจจุบันผู้ปกครองบางคนที่ไม่เข้าใจและขาดความรู้ด้านพัฒนาการเด็กตลอดจนมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง มีความต้องการให้เด็กเรียนรู้มากมายจนเด็กไม่มีเวลาพักผ่อน ใช้ชีวิตวัยเด็กไม่สมดุล การเรียนวิชาการมากมายซ้ำๆ ทำให้เด็กมีความทุกข์ มีความกดดันและขาดทักษะชีวิตสำคัญๆ เพราะฉะนั้นพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูที่มีผลต่อสมองเด็กและการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาในเด็กปฐมวัย ผู้ปกครองควรส่งเสริมความสนใจของเด็กเพื่อช่วยพัฒนาความคิด ให้โอกาสเด็กสำรวจ ตรวจสอบ แสวงหาความรู้ ทดลองและแสดงความคิดเห็นของตนโดยไม่ถูกสกัดกั้น ฝึกฝนให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง ตัดสินใจด้วยตัวเอง ทำงานสำหรับตนด้วยตนเองสนับสนุนให้เด็กเล่นและทำงานเป็นกลุ่ม และให้คำแนะนำที่เหมาะสม

^{๕๓} วราภรณ์ รักวิจัย, การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย, (กรุงเทพมหานคร: แสงศิลป์การพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๘๓-๘๗.

^{๕๔} กมลพรรณ ชิวพันธุ์ศรี, เกราะแห่งชีวิตและครอบครัว, (กรุงเทพมหานคร: ทวินทรีเพรส, ๒๕๔๗), หน้า ๕๙-๖๐.

๒.๖ หลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๕๖

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๕๖ ได้กล่าวไว้ดังนี้ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล^{๕๕}

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

๑. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
๒. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
๓. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
๔. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
๕. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
๖. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
๗. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
๘. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
๙. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
๑๐. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
๑๑. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
๑๒. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัย เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ ๓-๕ ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถและศักยภาพ พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตพบว่าเด็กไม่มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจนต้องพาเด็กไปปรึกษา

^{๕๕} กรมวิชาการ, คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๕๖ (สำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐-๑๒.

ผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่ คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ ๓-๕ ปี มีดังนี้

เด็กอายุ ๓ ปี

๑. พัฒนาการด้านร่างกาย
 - ๑.๑ กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้
 - ๑.๒ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว
 - ๑.๓ เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
 - ๑.๔ เขียนรูปวงกลมตามแบบได้
 - ๑.๕ ใช้กรรไกรมือเดียวได้
๒. พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ
 - ๒.๑ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
 - ๒.๒ ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม
 - ๒.๓ กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง
๓. พัฒนาการด้านสังคม
 - ๓.๑ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
 - ๓.๒ ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น)
 - ๓.๓ เล่นสมมุติได้
 - ๓.๔ รู้จักรอคอย
๔. พัฒนาการด้านสติปัญญา
 - ๔.๑ สำรวจสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้
 - ๔.๒ บอกชื่อของตนเองได้
 - ๔.๓ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา
 - ๔.๔ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้
 - ๔.๕ สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ
 - ๔.๖ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่ายๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้
 - ๔.๗ รู้จักใช้คำถาม อะไร
 - ๔.๘ สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่ายๆ
 - ๔.๙ อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

เด็กอายุ ๔ ปี

๑. พัฒนาการด้านร่างกาย
 - ๑.๑ กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
 - ๑.๒ รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสองข้าง
 - ๑.๓ เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้
 - ๑.๔ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้
 - ๑.๕ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
 - ๑.๖ กระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่เฉย

๒. พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- ๒.๑ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์
- ๒.๒ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น
- ๒.๓ ชอบทำท่ายูใหญ่
- ๒.๔ ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ

๓. พัฒนาการด้านสังคม

- ๓.๑ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง
- ๓.๒ เล่นร่วมกับคนอื่นได้
- ๓.๓ รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง
- ๓.๔ แบ่งของให้คนอื่น
- ๓.๕ เก็บของเล่นเข้าที่ได้

๔. พัฒนาการด้านสติปัญญา

- ๔.๑ จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ได้
- ๔.๒ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
- ๔.๓ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ
- ๔.๔ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง
- ๔.๕ สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น
- ๔.๖ รู้จักใช้คำถาม ทำไม

เด็กอายุ ๕ ปี

๑. พัฒนาการด้านร่างกาย

- ๑.๑ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้
- ๑.๒ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง
- ๑.๓ เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว
- ๑.๔ เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
- ๑.๕ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด
- ๑.๖ ใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตีกระทบตุ้ม ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ
- ๑.๗ ยึดตัว คล่องแคล่ว

๒. พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- ๒.๑ แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
- ๒.๒ ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
- ๒.๓ ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

๓. พัฒนาการด้านสังคม

- ๓.๑ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
- ๓.๒ เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
- ๓.๓ พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ
- ๓.๔ รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่

- ๓.๕ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
๔. พัฒนาการด้านสติปัญญา
- ๔.๑ บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนก และจัดหมวดหมู่สิ่งของได้
- ๔.๒ บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้
- ๔.๓ พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- ๔.๔ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเป็นเรื่องราวได้
- ๔.๕ สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่
- ๔.๖ รู้จักใช้คำถาม ทำไม อย่างไร
- ๔.๗ เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม
- ๔.๘ นับปากเปล่าได้ถึง ๒๐

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิด หรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันและเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ จะไม่นำเนื้อหาการท่องจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการจำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเด็ก เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ขณะเดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น

ผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษา อาจนำสาระการเรียนรู้มาจัดในลักษณะหน่วยการสอนแบบ บูรณาการหรือเลือกใช้วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

สาระการเรียนรู้กำหนดเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๑. ประสบการณ์สำคัญ

ประสบการณ์สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ช่วยให้เกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้ โดยให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกันด้วย ประสบการณ์สำคัญ มีดังนี้

๑.๑ ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่

- ๑.๑.๑ การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่
- ๑) การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่
- ๒) การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์
- ๓) การเล่นเครื่องเล่นสนาม

๑.๑.๒ การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก

๑) การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส

๒) การเขียนภาพและการเล่นกับสี

๓) การปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมันแท่งไม้

เศษวัสดุ ฯลฯ การต่อของ บรรจุ เท และแยกชิ้นส่วน

๑.๑.๓ การรักษาสุขภาพ

๑) การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย

๑.๑.๔ การรักษาความปลอดภัย

๒) การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน

๑.๒ ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่

๑.๒.๑ ดนตรี

๑) การแสดงปฏิกริยาโต้ตอบเสียงดนตรี

๒) การเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะ ประเภทตี ฯลฯ

๓) การร้องเพลง

๑.๒.๒ สุนทรียภาพ

๑) การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม

๒) การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขัน และเรื่องราว/

เหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ

๑.๒.๓ การเล่น

๑) การเล่นอิสระ

๒) การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม

๓) การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

๑.๒.๔ คุณธรรม จริยธรรม

๑) การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ

๑.๓ ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่

๑.๓.๑ การเรียนรู้ทางสังคม

๑) การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง

๒) การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

๓) การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ

๔) การมีโอกาสดำเนินการรับรู้ความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของตนเอง

และผู้อื่น

๕) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

๖) การแก้ปัญหาในการเล่น

๗) การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย

๑.๔ ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่

๑.๔.๑ การคิด

สรุปได้ว่า หลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๔๖ เป็นหลักสูตรสำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยในประเทศ

น้ำทิพย์ เสือสารัตน์^{๕๖} ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีในโรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอนุบาล ๓ ฐานะคือ ๑) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในฐานะผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยเป็นผู้อสาในกิจกรรมพิเศษ ๒) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในฐานะผู้เสริมประสบการณ์แก่นักเรียนพบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยการจัดหาหนังสือภาพ ดูแลแนะนำให้เด็กทำการบ้าน แนะนำช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ ๓) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในฐานะผู้สนับสนุนสถานศึกษา พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนสนับสนุนในเรื่องการทำความเข้าใจและให้ความร่วมมือตามข้อกำหนดของโรงเรียน ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา คือ ๑) ผู้ปกครองไม่มีเวลา ๒) ไม่ได้รับแจ้งข่าวสารข้อมูล ๓) ผู้ปกครองไม่ทราบความต้องการของโรงเรียน

รัตนา กิจเกื้อกูล^{๕๗} ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต ๑ พบว่า ผู้ปกครอง มีความต้องการในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยโดยรวมในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่าผู้ปกครองมีความต้องการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยด้านร่างกายด้านสังคม และด้านสติปัญญาอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอารมณ์อยู่ในระดับมากที่สุด

สมชาย เปียถนอม^{๕๘} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการศึกษาระดับอนุบาลตามความต้องการของผู้ปกครองโรงเรียนเทศบาล ๕ วัดพระปฐมเจดีย์ สังกัดเทศบาลนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า

๑. การเปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองโรงเรียนเทศบาล ๕ วัดพระปฐมเจดีย์ จำแนกตามคุณลักษณะ พบว่า ความต้องการของผู้ปกครองในการบริหารการจัดการศึกษา

^{๕๖} น้ำทิพย์ เสือสารัตน์, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชน”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตร , ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

^{๕๗} รัตนา กิจเกื้อกูล, “ความต้องการของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๕๘} สมชาย เปียถนอม, “การบริหารการจัดการศึกษาระดับอนุบาลตามความต้องการของผู้ปกครองโรงเรียนเทศบาล ๕ วัดพระปฐมเจดีย์ สังกัดเทศบาลนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปกร , ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

ระดับอนุบาล จำแนก ตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ พบว่า จำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน ส่วน จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพพบว่าแตกต่างกัน

๒. ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล ๕ สังกัดเทศบาลนครปฐม เพื่อสนองต่อความต้องการ ของผู้ปกครองในการพัฒนา ด้านต่างๆคือ การพัฒนาด้านปัจจัยโรงเรียนควรปรับปรุงสนามเด็กเล่นให้มีจำนวนเพียงพอ และควรส่งเสริมให้มีการรับประทานอาหารเสริม (นม) ให้มากขึ้น การพัฒนาด้านกระบวนการ โรงเรียนควรให้มีการประชุม อย่างน้อยภาคเรียนละ ๑ ครั้ง และการพัฒนาด้านผลผลิต โรงเรียนควรเน้นด้าน คุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียน ตลอดจนการจัดทำแฟ้ม ประวัติและพัฒนาการทางสุขภาพของผู้เรียน เป็นรายบุคคลและรายชั้น

พิมพา หมื่นเดช^{๕๙} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตพื้นที่อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” พบว่า ๑) สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตพื้นที่อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ (แขน ขา ลำตัว) เช่น การเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย การออกกำลังกายกลางแจ้งอยู่ในระดับมาก และ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการพัฒนาาร่างกายของผู้ปกครองมีส่วนร่วมในระดับน้อย ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้าน อารมณ์ จิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสนับสนุนสื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ เช่น ซีดีเพลง เครื่องเล่นดนตรีอยู่ในระดับมาก และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการพัฒนาอารมณ์ จิตใจของเด็กผู้ปกครองมีส่วนร่วมในระดับน้อย ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมส่งเสริมจัดกิจกรรมด้านประสบการณ์ด้านสังคมโดยฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันอยู่ในระดับมาก และมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ ด้านสังคมของเด็กผู้ปกครองอยู่ในระดับน้อย ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมประชุมผู้ปกครองเพื่อหาความต้องการในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านสติปัญญาอยู่ในระดับมากและมีส่วนร่วมในการกำหนดและจัดทำแผนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านสติปัญญาผู้ปกครองมีส่วนร่วมในระดับน้อย ๒) ข้อเสนอแนะการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการสัมภาษณ์ พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรให้ความสำคัญและให้ความชัดเจนในเรื่องบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง ซึ่งโน้มน้าวให้ผู้ปกครองมองเห็นและตระหนักถึงความสำคัญของการจัด การศึกษาของศูนย์พัฒนา

^{๕๙} พิมพา หมื่นเดช , “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตพื้นที่อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

เด็กเล็ก โดยผู้ปกครองมีความเต็มใจและอยากเข้ามาร่วมจัดการศึกษาอย่างแท้จริงและกระตุ้นให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองว่า สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างเต็มศักยภาพและควรมีการจัดสรรงบประมาณ ค่าตอบแทน ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะหรืออย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการเสริมแรงหรือจูงใจให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมีกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ทรชิต ร่วมจิตร์^{๖๐} ได้ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล ๓ ขวบของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอฝาง อำเภอฝาง จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกัน ในด้านบุคลากร โรงเรียนคัดเลือกครูที่มีคุณสมบัติเหมาะสม สอนชั้นอนุบาล ๓ ขวบ และโรงเรียนจัดให้มีพี่เลี้ยง เพื่อช่วยเหลือครูผู้สอนในการควบคุม และจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กนักเรียน ด้านอาคาร สถานที่ ห้องเรียนเป็นเอกเทศ มีขนาดที่เหมาะสม จัดเป็นที่เรียนที่นอนได้ ด้านการประชาสัมพันธ์ โรงเรียนให้ความร่วมมือและสนับสนุนของชุมชนตามเทศกาลหรืองานพัฒนาและมีการเยี่ยมบ้านผู้ปกครองนักเรียนโดยครูผู้สอนหรือคณะครู

ชูชาติ พ่วงสมจิตร^{๖๑} ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของ ชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน คือ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีอุตสาหกรรมเป็นแกนหลัก การเปลี่ยนแปลงรูปการปกครองท้องถิ่นกระตุ้นให้ นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนและด้านสังคมวัฒนธรรม ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของความเป็นห่วงสวัสดิภาพของบุตรหลาน ผู้บริหารรุ่นก่อนสร้างสมความศรัทธาไว้ให้ครูมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ให้เกียรติและกำลังใจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมโรงเรียนเป็นผู้เข้าไปขอความร่วมมือจากชุมชน สร้างระบบที่เอื้อให้ชุมชนมีส่วนร่วม และสร้างความมั่นใจให้กับชุมชน ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน กับโรงเรียน ได้แก่ คนในชุมชนไม่มีเวลว่าง สภาวะในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ การเปลี่ยนแปลงทางการปกครองในท้องถิ่นก่อให้เกิดความแตกแยกในชุมชน ความเสื่อมศรัทธา ขาดความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียน ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม ครูมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง เหมาะสม ต่อชาวบ้าน ประพฤติตนไม่เหมาะสม ความเอาใจใส่นักเรียนน้อยลง ขาดการเชื่อมโยงกับชุมชนและขาดทีมงานที่ดี

^{๖๐} ทรชิต ร่วมจิตร์, “สภาพการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล ๓ ขวบ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอฝาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑), บทคัดย่อ.

^{๖๑} ชูชาติ พ่วงสมจิตร, “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”, *ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, ๒๕๔๐) ,บทคัดย่อ.

ทิพทยา สุวรรณภูมิ^{๖๒} ได้วิจัยเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามการรับรู้ของคณะกรรมการโรงเรียนกลุ่มศรีนครินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยจัดให้มีการประชุมครู และคณะกรรมการโรงเรียน เพื่อให้คณะกรรมการรับทราบความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียนและมีการมอบหมายให้ครู อาจารย์ที่มีความเหมาะสมรับผิดชอบในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนโดยให้ครู และผู้นำชุมชนได้พบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน คณะกรรมการช่วยจัดหางบประมาณสนับสนุนโรงเรียน ส่วนโรงเรียนบริการชุมชนด้วยการจัดสถานที่อำนวยความสะดวกในการให้บริการผู้มาติดต่อ และยืมอุปกรณ์เครื่องใช้โรงเรียนเผยแพร่ ข่าวสาร ด้วยวิธีการให้นักเรียนนำข่าวสารไปแจ้งผู้ปกครอง ส่งเสริมอาชีพโดยส่งเสริมอาชีพให้แก่นักเรียนเพื่อนำไปเผยแพร่แก่ครอบครัวร่วมมือกับกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิ หรือหน่วยงานราชการ โดยการจัดโครงการรณรงค์ โครงการพัฒนาสังคมด้านต่างๆ เช่น การต่อต้านยาเสพติด โรคเอดส์ การรักษาความสะอาด ปัญหาการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน คือ กรรมการโรงเรียนมีงานประจำ ไม่มีเวลาให้กับโรงเรียน โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้ปกครอง และประชาชนเข้าใจว่าการดำเนินงานภายในโรงเรียนเป็นเรื่องของทางราชการเท่า นั้น และสภาพเศรษฐกิจในชุมชนไม่เอื้อต่อการบริจาคเพื่อจัดตั้งชมรมสมาคม มูลนิธิ

เจ็ดโหม บุญยะโทตระ^{๖๓} ได้วิจัยเรื่อง ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับความคาดหวังมาก เมื่อศึกษาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคาดหวังระดับมากที่สุดด้านครูผู้สอนเป็นอันดับที่ ๑ รองลงมาคือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และมีความคาดหวังระดับมากในด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการบริการนักเรียน ด้านการจัดประสบการณ์และการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ๑) ผู้ปกครองที่มีเพศต่างกันมีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกันและเมื่อทดสอบรายด้าน พบว่า ความคาดหวังด้านการจัดสภาพแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ส่วนความคาดหวังด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ๒) ผู้ปกครองที่มีอายุต่างกันมีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถม ศึกษา ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ๓) ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อทดสอบรายด้าน พบว่า ด้านการจัด

^{๖๒}ทิพทยา สุวรรณภูมิ, “การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามการรับรู้ของคณะกรรมการโรงเรียนกลุ่มศรีนครินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔),บทคัดย่อ.

^{๖๓}เจ็ดโหม บุญยะโทตระ, “ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการ จัดการศึกษาของโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

ประสบการณ์และการเรียนการสอน และด้านสื่อการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ๔) ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันมีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถม ศึกษา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และเมื่อทดสอบรายด้าน พบว่า ด้านการจัดประสบการณ์และการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านครูผู้สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ ๕) ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อทดสอบรายด้าน พบว่า ด้านครูผู้สอนและด้านสื่อการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๑ ส่วนความคาดหวังด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

สุวิทย์ สมบัติ^{๖๔} ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาการเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาการเด็กเล็กสวนเขื่อน จังหวัดแพร่ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อ ศึกษา รายละเอียดรวมกับการสังเกต และจากเอกสารทางราชการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ใช้ เวลาเก็บข้อมูล ๗ เดือน ผลพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วยปัจจัย ทางด้านสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยง ดูเด็ก ตลอดจนความสัมพันธ์ของครอบครัว และชุมชน สำหรับกระบวนการพัฒนาเด็กเล็กสวนเขื่อน ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก เจ้าหน้าที่ภาครัฐ-เอกชน และผู้นำชุมชนที่มีบทบาท ร่วมกันในการทำหน้าที่ที่ดีของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสิทธิผลของการดำเนินงานศูนย์พัฒนา เด็กเล็กสวนเขื่อนต่อกระบวนการพัฒนาเด็กเล็กพบว่า ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ศักยภาพของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพเด็กด้าน โภชนาการ, พัฒนาการ และการเจ็บป่วย

สุวิทย์ สมบัติ^{๖๕} กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วยปัจจัย ทางด้านสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยง ดูเด็ก ตลอดจนความสัมพันธ์ของครอบครัว และชุมชน สำหรับกระบวนการพัฒนาเด็กเล็กสวน เขื่อน ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก เจ้าหน้าที่ภาครัฐ-เอกชน และผู้นำชุมชนที่มีบทบาท ร่วมกันในการทำหน้าที่ที่ดีของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสิทธิผลของการดำเนินงานศูนย์พัฒนา เด็กเล็กสวนเขื่อนต่อกระบวนการพัฒนาเด็กเล็กพบว่า ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ศักยภาพของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพเด็กด้าน โภชนาการ, พัฒนาการ และการเจ็บป่วย

วราภรณ์ รักวิจัย^{๖๖} ได้กล่าวถึงการส่งเสริมและการเตรียมความพร้อมด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย คือ การให้อาหารที่มีประโยชน์คือ อาหารที่มีสารอาหารครบ ๕ ชนิดตามที่ร่างกายต้องการในแต่ละวัน ได้แก่ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน วิตามินและเกลือแร่ต่าง ๆ การเล่น

^{๖๔} สุวิทย์ สมบัติ, “กระบวนการพัฒนาเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสวนเขื่อนจังหวัดแพร่”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐), บทคัดย่อ.

^{๖๕} สุวิทย์ สมบัติ, “กระบวนการพัฒนาเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสวนเขื่อนจังหวัดแพร่”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐), บทคัดย่อ.

^{๖๖} วราภรณ์ รักวิจัย, *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*, (กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อแกรมมี, ๒๕๔๐), หน้า

ของเด็ก การเรียนของเด็กปฐมวัยคือการเล่น เด็กจะพอใจที่ได้เล่นและช่วยเหลือตัวเอง จึงจำเป็นต้องจัดสถานที่ให้ปลอดภัยมีขนาดพื้นที่กว้างและมีอุปกรณ์เครื่องเล่นอย่างเพียงพอ พ่อแม่มีการฝึกให้เด็กรักษาตัวเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยในการเล่น การขับถ่าย ควรฝึกให้เด็กช่วยเหลือตัวเองขณะเข้าห้องน้ำ โดยการเตือนให้เข้าห้องน้ำ และช่วยจัดการกับตนเองหลังจากเข้าห้องน้ำเสร็จ การนอนหลับพักผ่อน การพักผ่อนที่เพียงพอและเหมาะสมจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี การพักผ่อนนี้รวมถึงระหว่างกิจกรรมด้วย เช่น การร้องเพลง ฟังนิทาน พักผ่อนหลังจากการเล่นเหนื่อย การนอนกลางวันควรนอนได้ประมาณวันละ ๑ – ๒ ชั่วโมง การรักษาความสะอาดร่างกาย พ่อแม่ควรฝึกให้เด็กรักษาความสะอาดร่างกาย โดยการรู้จักอาบน้ำ การใช้ส้วม การล้างมือก่อนและหลังรับประทานอาหาร การแปรงฟันบ้วนปาก หลังอาหาร การสร้างภูมิคุ้มกันโรค ควรพาไปตรวจสุขภาพและรับวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ตามอายุ

กระทรวงศึกษาธิการ^{๒๗} ที่กล่าวว่า การส่งเสริมพัฒนาการเด็กคือให้คำชมเชย และยอมรับเมื่อเด็กแสดงออกได้ เหมาะสมในกลุ่ม ชมเชยการให้ความช่วยเหลือที่เด็กแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ ให้เด็กแสดงความช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ หรือสนับสนุนพฤติกรรมด้วยการจัดให้เด็กมีโอกาสได้แบ่งปัน และยัง สอดคล้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม

ไพเราะ พุ่มมัน^{๒๘} ที่กล่าวว่า พ่อแม่ และครู ควรจัดสภาพภายในบ้าน และห้องเรียนให้สะอาด สวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นกันเองของพ่อแม่และครูจะช่วยให้เด็กมีอารมณ์ แจ่มใส อารมณ์ขัน และความเป็นกันเองของพ่อแม่ และครู จะช่วยให้เด็ก คลายความเครียด ความกังวลได้มาก การยอมรับความสามารถของเด็ก การได้รับคำชมเชยและการให้กำลังใจอยู่ เสมอจะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตัวเอง และเกิดแนวคิดที่ดีกับตนเอง ให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมต่างๆรอบตัวจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม พ่อแม่ และครูควรเข้าใจว่าเด็กวัยนี้เริ่มเรียนรู้จักสังคมในวงกว้างที่ออกไปจาก บ้าน และครอบครัว เด็กต้องปรับตัวมากอยู่แล้ว ในอันที่จะต้องยอมรับกฎระเบียบต่างๆของสังคม และต้องทำตามสิ่งที่สังคมปรารถนา

พูนทรัพย์ สิงห์ใหม่; จำเริญรัตน์ เจือจันทร์; และ สมพร ไชยะ^{๒๙} ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้านผู้เรียนเกี่ยวกับด้านการพัฒนาผู้เรียนทางด้านอารมณ์จิตใจ และสังคมพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรกคือ การฝึกให้มารยาท การแสดงความเคารพด้านการไหว้ มีสัมมาคารวะ และสุภาพอ่อนน้อม

^{๒๗} กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการอบรมเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด - ๓ ปี**, (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓), หน้า ๓๘-๕๐.

^{๒๘} ไพเราะ พุ่มมัน, **การพัฒนาคุณภาพนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาสู่ผลงานทางวิชาการ**, (กรุงเทพมหานคร: แว่นแก้ว, ๒๕๔๔), หน้า ๒-๘.

^{๒๙} พูนทรัพย์ สิงห์ใหม่; จำเริญรัตน์ เจือจันทร์; และสมพร ไชยะ, **การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการเรียนการสอนอนุบาลศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา, วิชาการมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, ๒๕๔๗, หน้า ๔๗.**

นภเนตร ธรรมบวร^{๗๐} ที่กล่าวว่า กระบวนการทางด้านสติปัญญาและ ความคิดของเด็ก คือพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเริ่มจาก การที่เด็กรู้จัก เรียนรู้ เสริมให้ สอดคล้องกับ พัฒนาการและธรรมชาติของเด็กในแต่ละระดับ การใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ในการ ตีความหมายสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตนเอง เช่น การใช้มือ ปาก ลิ้น สัมผัสต่าง ๆ เพื่อต้องการทราบว่า สิ่งของนั้นมี ลักษณะอ่อน นุ่ม แข็ง หรือมีรส ดังนั้นเด็กจึงควรได้รับการส่งเสริมให้สอดคล้องกับ พัฒนาการและ ธรรมชาติของเด็กในแต่ละระดับ เด็กควรได้รับโอกาสค้นหา และสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง ๕ อันได้แก่ การมอง การฟัง การสัมผัส การชิม และการดม นอกจากนี้เด็กควร ได้มีโอกาสฝึกฝนสิ่งที่ตนกำลังกระทำอยู่ให้เกิดความชำนาญมากขึ้น ได้รับโอกาส ที่จะใช้เวลาเงียบ ไตร่ตรอง ใคร่ครวญ พินิจพิจารณาสิ่งที่ตนกระทำ และจัดโครงสร้างความคิดของ ตนเอง เพื่อช่วย ขยายประสบการณ์และโครงสร้างความคิดของตนเอง นอกจากนี้ เด็กควรได้รับการ ตอบสนองอย่างเหมาะสมเมื่อแสดงความสนใจ สงสัย หรือแสดงออกทางด้านความคิด เพื่อให้เด็ก เกิดกำลังใจที่จะ แสวงหาความรู้ และใช้ความสามารถของตนต่อไป

พิมพา หมื่นเดช^{๗๑} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัด การศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตพื้นที่อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” พบว่า ๑) สภาพปัจจุบัน ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตพื้นที่อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ (แขน ขา ลำตัว) เช่น การเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย การออกกำลังกายกลางแจ้งอยู่ในระดับมาก และ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและบุคลากรในศูนย์พัฒนา เด็กเล็กด้านการพัฒนาาร่างกายของผู้ปกครองมีส่วนร่วมในระดับน้อย ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้าน อารมณ์ จิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ผู้ปกครองมีส่วน ร่วมสนับสนุนสื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ เช่น ซีดีเพลง เครื่องเล่นดนตรีอยู่ใน ระดับมาก และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและบุคลากรในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการพัฒนาอารมณ์ จิตใจของเด็กผู้ปกครองมีส่วนร่วมในระดับน้อย ด้านการ ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมส่งเสริมจัดกิจกรรมด้านประสบการณ์ด้านสังคมโดยฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเอง ในกิจวัตรประจำวันอยู่ในระดับมาก และมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับบุคลากรในศูนย์พัฒนา เด็กเล็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ ด้านสังคมของเด็กผู้ปกครองอยู่ในระดับน้อย ด้านการส่งเสริม พัฒนาการด้านสติปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมประชุมผู้ปกครองเพื่อหาความต้องการในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมและ สนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านสติปัญญาอยู่ในระดับมากและมีส่วนร่วมในการกำหนดและจัดทำ

^{๗๐} นภเนตร ธรรมบวร, **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑๒-๑๑๓.

^{๗๑} พิมพา หมื่นเดช, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตพื้นที่ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

แผนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านสติปัญญาผู้ปกครองมีส่วนร่วมในระดับน้อย ๒) ข้อเสนอแนะการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการสัมภาษณ์พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรให้ความสำคัญและให้ความชัดเจนในเรื่องบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง ซึ่งโน้มน้าวให้ผู้ปกครองมองเห็นและตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยผู้ปกครองมีความเต็มใจและอยากเข้ามาร่วมจัดการศึกษาอย่างแท้จริงและกระตุ้นให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองว่า สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างเต็มศักยภาพและควรมีการจัดสรรงบประมาณ ค่าตอบแทน ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะหรืออย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการเสริมแรงหรือจูงใจให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมีกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

โสภา มัตลัง^{๗๒} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนชุมชนเอื้ออารีย์ สังกัดกรุงเทพมหานคร” พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้านร่างกาย พบว่า ให้เด็กรู้จักดูแลรักษาความสะอาดร่างกาย เช่น การล้างมือ ล้าง ปาก เป็นต้น ให้เด็กมีการนอนพักผ่อนกลางวัน ให้เด็กรู้จักเล่นกับผู้อื่นอย่างปลอดภัย หางนมขบเคี้ยวที่มีประโยชน์ให้เด็กรับประทาน และจัดหาอาหารที่ถูกหลักอนามัยและมีประโยชน์ให้เด็กรับประทาน อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จะเห็นได้ว่าแม้ว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองจะไม่สูงมากนักแต่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านร่างกายเป็นอย่างดี อาจเป็นเพราะผู้ปกครองมีความรู้สึกที่ดีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน จึงให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาการของเด็กให้รู้จักดูแลและช่วยเหลือตัวเองได้ ด้านอารมณ์ พบว่า ส่งเสริมด้วยการชมเชยเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ดี มีการชื่นชมในผลงานของเด็ก ซึ่งการมีส่วนร่วมเช่นนี้ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดี ทำให้ผู้ปกครองตระหนักถึงความเอาใจใส่สำหรับเด็กในวัยนี้เพิ่มมากขึ้น และมีส่วนร่วมในการสร้างระเบียบวินัยที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนวางไว้เป็นแบบอย่างทำให้เด็กปฐมวัยนำไปปฏิบัติให้ผู้ปกครองได้ชื่นชมได้ ด้านสติปัญญา พบว่า ให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เล่านิทานให้เด็กฟัง เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นได้ตอบคำถาม ตั้งคำถามปลายเปิดให้เด็กได้ตอบ ได้หลากหลาย เป็นสิ่งที่ผู้ปกครองให้ความสนใจและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้ดูแลเด็กทำหน้าที่ในการสอนทำให้ผู้ปกครองยิ่งสนใจเกี่ยวกับการเรียนมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เด็กมีความคิด ความอ่าน และมีไหวพริบที่ดีมากยิ่งขึ้น ด้านสังคม พบว่า ให้เด็กรู้จักคำว่า “สวัสดี” ทักทายและแสดงความเคารพผู้ใหญ่ด้วยการไหว้และการนอบน้อม ฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย และปฏิบัติตามกฎระเบียบทางสังคมเบื้องต้น เช่น การทิ้งขยะให้ถูกที่เป็นต้น ให้เด็กรู้จักแบ่งปันและเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นให้เด็กเริ่มปฏิบัติศาสนกิจ ทำบุญและรู้จักวันสำคัญทางศาสนา ให้เด็กพูดจาสุภาพ ใช้คำลงท้ายด้วย ครับ - ค่ะ และรู้จักขอบคุณ ขอโทษ ให้เหมาะสมตามโอกาส อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในสังคมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนในชุมชนอิสลาม

^{๗๒} โสภา มัตลัง, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนชุมชนเอื้ออารีย์ สังกัดกรุงเทพมหานคร”, การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๑), หน้า ๖๘-๖๙.

บุตรหลานสามารถนำหลักปฏิบัติทางศาสนาและประเพณี วัฒนธรรม ในด้านการแสดงออก ทำให้ผู้ปกครองรู้สึกพอใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีมากขึ้น

สุภาพร สุวรรณศรีนนท์^{๗๓} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสร้างเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในเขตบางกอกน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓” พบว่า ด้านร่างกาย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยผู้ปกครองจะจัดเตรียมอาหารที่มีประโยชน์ครบทั้ง ๕ หมู่ ให้แก่เด็ก ให้เด็กดูแลรักษาความสะอาดร่างกายของตนเอง ให้โอกาสเด็กได้ช่วยเหลือตนเองอย่างง่ายๆ ในเรื่องของการรับประทานอาหาร หรือการแต่งตัว เอาใจใส่ในเรื่องของสุขภาพร่างกายเด็ก และดูแลให้เด็กได้นอนหลับให้เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย ด้านอารมณ์และสังคม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยผู้ปกครองจะให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยความรัก ความอบอุ่น ให้กำลังใจหรือปลอบใจเมื่อเด็กมีปัญหา สอนกฎกติกาหรือมารยาททางสังคมอย่างง่ายๆ ที่เด็กควรรู้ เช่น การไหว้ การกล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ และการให้เด็กได้เล่นกับเด็กคนอื่นๆ หรือพาเด็กไปเจอญาติพี่น้องในโอกาสต่างๆ ด้านสติปัญญา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยผู้ปกครองจะจัดหาสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้คิดแก้ไขปัญหา สอนหาพหุคูณเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เด็กได้พบเห็นรอบตัว ตอบคำถามหรือข้อสงสัยต่างๆ ของเด็กโดยไม่แสดงความรำคาญหรือเบื่อหน่าย จัดหาหนังสือที่จะช่วยเสริมความรู้ให้กับเด็ก พาเด็กไปเที่ยวในสถานที่สำคัญต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ หรือปล่อยให้เด็กได้ทำบางสิ่งบางอย่างด้วยตนเองด้านคุณธรรม จริยธรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยผู้ปกครองจะอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดี มีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์โลก สอนให้รู้ว่ทำอะไรดี ไม่ดีสอนให้พูดแต่ความจริง ให้เป็นคนมีน้ำใจและรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น ให้มองส่วนดีของผู้อื่นมากกว่าส่วนไม่ดี ยกย่องชมเชยเมื่อเด็กทำความดี และที่สำคัญตัวผู้ปกครองเองกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ประพฤติปฏิบัติตาม

สุรรัตน์ คะเนวัน^{๗๔} ได้ทำงานวิจัยเรื่อง “ศึกษาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต ๑ พัฒนาการด้านสังคม การศึกษาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต ๑ ด้านสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ไปหามากตามลำดับ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ครูการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบบประชาธิปไตย เช่น การยืนตรง เมื่อได้ยินเพลงชาติ ร้องลงมาอยู่ในระดับมาก คือ การจัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงออก

^{๗๓} สุภาพร สุวรรณศรีนนท์, “บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสร้างเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในเขตบางกอกน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓”, **ปริญญานิพนธ์คุรุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๙), หน้าที่ ๑๐๒-๑๐๔.

^{๗๔} สุรรัตน์ คะเนวัน, ศึกษาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต ๑, **งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๖), หน้า ๕๘.

อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม วันสำคัญต่างๆ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดเกมการเล่นของไทย เช่น มอญซ่อนผ้า เกมการเล่นของท้องถิ่น

องอาจ นิลสุวรรณ^{๗๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกาต อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่” ด้านร่างกาย พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย โดยการฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย การรับประทานอาหาร การดื่มนม ด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่ผู้ปกครองส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยการให้ขวัญและกำลังใจเด็ก โดยการยิ้มแย้มแสดงความสนใจ หรือ ชมเชยเมื่อเด็กแสดงออกในสิ่งที่ดี ให้เด็กได้มีโอกาสพบปะกับบุคคล และสิ่งแวดล้อมต่างๆรอบตัว ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างความคุ้นเคย ในการมีปฏิสัมพันธ์ ฝึกความมีวินัย ให้แก่เด็กอย่าง สม่ำเสมอเรื่องความสะอาด การรับประทานอาหารการเก็บของเข้าที่เมื่อใช้เสร็จแล้ว ด้านสติปัญญา พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้านสติปัญญาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่ผู้ปกครองส่งเสริมให้เด็กได้มีการฝึกการใช้ของใช้ของเล่น วัสดุของเล่นต่างๆ ได้แก่ ตาตุหุพัง จมูกตมกลิ้ง ลิ่นขมิ้นรส และสัมผัสด้วยมือ ให้เด็กได้เล่นของเล่น ที่เหมาะสมกับวัย และชี้แนะให้เด็กรู้จักคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติของสิ่งต่างๆรอบตัว เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก ธรรมชาติรอบตัว วัตถุสิ่งของเครื่องใช้หรือของเล่นที่อยู่รอบตัว

๒.๗.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

อัล บุรี อ้างถึงใน บุญยิ่ง เทคน้อย^{๗๖} กล่าวว่า จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปว่า การพัฒนาเกณฑ์สำหรับก่อตั้งโรงเรียนอนุบาลในวัด ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ปัญหาการดำเนินงานในสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาจะมีปัญหาอยู่ ๖ ด้าน คือ ปัญหาทางด้านวิชาการ บุคลากร กิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ การธุรการและการเงิน และความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งประสบปัญหาในดำเนินงานแต่ละด้านอีกมาก เช่น วัสดุอุปกรณ์การเรียนยังไม่พอ ครูที่เลี้ยงขาดความรู้และมีจำนวนไม่เพียงพอ ขาดบุคลากร ปฏิบัติงานด้านธุรการการเงินโดยตรง ปัญหาอาคารสถานที่ ความสัมพันธ์กับชุมชน และปัญหากิจกรรมนักเรียนควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

^{๗๕} องอาจ นิลสุวรรณ, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกาต อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต , ๒๕๕๑), หน้าที่ ๖๗.

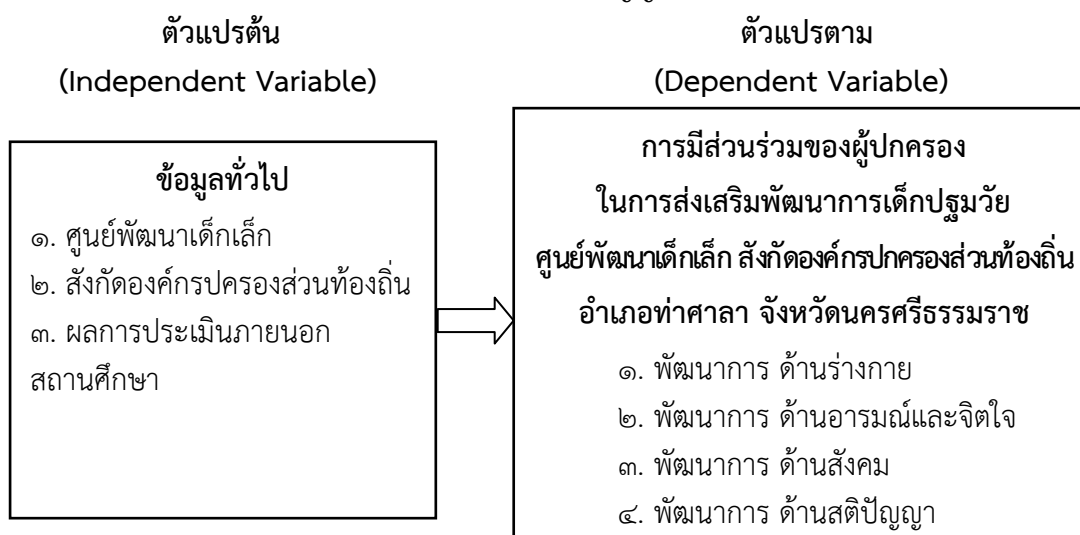
^{๗๖} บุญยิ่ง เทคน้อย, “สภาพและความต้องการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามทัศนะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) พัฒนาการ ด้านร่างกาย ๒) พัฒนาการ ด้านอารมณ์และจิตใจ ๓) พัฒนาการ ด้านสังคม และ ๔) พัฒนาการ ด้านสติปัญญา



แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย